БАРЫ ДА УЬЛКЕЛЕНИ ПРОЛЕТАРЛАРЫ, БИРЛЕШИГИЗ!

ЛЕНИН ЁЛУ

1918-нчи йылны апрель айындан башлап чыгъарыла

СОНГУГЮН 31 МАРТ 1990

№ 39 (10525)

КПСС-ни ОБКОМУНУ, ДАГЪЫСТАН АССР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ВА МИНИСТРЛЕР СОВЕТИНИ ОРГАНЫ

ОРГАН ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ДАГЕСТАНСКОЙ АССР

ЛЕНИНСКИЙ ПУТЬ

Багъасы 3 кепек

РСФСР-ни ХАЛКЪ ДЕПУТАТЛАРЫНЫ БИРИНЧИ СЪЕЗДИН ЧАКЪЫРМАКЪНЫ ГЬАКЪЫНДА РСФСР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ПРЕЗИДИУМУНУ

УКАЗЫ

РСФСР-ни Оьр Советини «РСФСР-ни Конституциясына (Аслу Законуна) алышынывланы ва къошумланы гьакъында» РСФСР-ни Законун гючге гийиривню къайдасы гьакъында» 1989-нчу йыл 27-нчи декабрдеги къарарына къыйышывлу болуп, РСФСР-ни Оьр Советини Президиуму КЪАРАР ЭТЕ:

РСФСР-ни Халкъ депутатларыны биринчи съездин 1990-нчы йыл 16-нчы майда Москва шагьарда чакъырмакъ.

РСФСР-ни Оьр Советини Президиумуну Председатели В. ВОРОТНИКОВ.

РСФСР-ни Оьр Советини Президиумуну секретары С. ЧИСТОПЛЯСОВ.

Москва, 28 март 1990 йыл.

Охувчу—газет: ачыкъ лакъыр

НЕ ЗАТ ОЙЛАШДЫРА

Кимсиз, биз де гёрейик

Намуслу загьмат, адамланы къоччакъ ишлери бизин уьлкеде бир де тергевсюз къалмай. Сюйсе ишчи болсун, колхозчу, врач, учитель, инженер — гьар касбугъа ес болгъанны арасында айрыча абургъа лайыкълылары бар.

Тёбенкъазаныш къумукъ юртланы арасында бай тарихи булангъы, уллу юрт. Айтагъаным, абургъа лайыкълы ватандашлар мунда да аз тюгюл. Уллу Ватан давну ва загьматны ветеранлары, сыйлы савгъатланы есилери, орденлени, медалланы кавалерлери яшай ва гьали де болгъан кююнде янгыртып къурувну ёлунда оьз къошумун эте.

Озокъда, олар оьсюп гелеген наслуланы ругьландыра. Тек мени булай бир зат тезден берли ойлашдыра. Абурлу ветеранланы белгили агьвалатлагъа, жыйынлагъа, байрамлагъа тери-къаны булан къазангъан орденлери, медаллары булан тёшлерин безендирип чыкъмайгъанына талчыгъаман. Оланы ким экенин гёрген яшлар гележекде игит аталагъа, аналагъа ошамагъа къаст этер эди деп эсиме геле.

Шо гьакъда мен «Ленин ёлу» газетни редакциясына кёп йыллар алда да язгъан эдим. Арадан заман оьтген сонг, къайтып кагъыз язмагъа мени не зат борчлу этген деп ойлашмагъа боласыз.

Гьали-гьалилерде — 4 мартда РСФСР-ни ва шолай да ерли Советлеге халкъ депутатларын сайлавлар оьтгерилди. Тюзюн [illegible] сайлавлар бизин юртда да яман оьтмеди, юртлу ватандашланы айрыча активлиги гьис этилди. Мен де лайыкълы гёргенлериме инамлыкъ билдирдим. Шо гюн ватандаш борчун кютмек учун сайлав участкагъа тавуш бермеге гелген ветеранлар, загьматны алдынлылары тёшлерине савгъатларын такъмай гелгенлигин арив гёрмедим. Айтагъаным, гьали тарбия унутулуп, адамланы гёзюне къазанчдан къайры зат гёрюнмейгенде, Ватанны харлысызлыгъын якълап, сонг ону янгыдан аякъгъа тургъузувда къаныи-жаныи аямай къайратлы гьаракаты булан къазангъан сыйлы сав-

Унутуп къалма ярамас

Мени сёзлериме хыйлы адамлар тамашалыкъ этмеге бола. Тек мен шу сёзлени гьакъ юрекден, бек гёнгюм бузулуп язаман. Эсиме геле, шу ойлар хыйлы къумукъ халкъны да пикрусунда бар деп.

1936 — 1950-нчи йылларда тувгъан къумукъ яшланы эсинде булай бир зат къалгъан. Бизин гьюрметли къумукъ радио оьзюню берилишлеринде бизин эсги къумукъ йырланы бере эди. Муна шоланы бир нечелери: «Айгъазини йыры», «Къарткъожакъны йыры», «Къазакъ йырлар». Сонг дав заманларда чыкъгъан йырлар: «Эсгергенде эсге геле заманлар» А. Гьажиев. «Умарпашаны йыры», «Рашитханны йыры». А.-В. Сулейманов ва олай кёплери. Биз етишип гелеген оьрюм яшлар, шо йырлагъа оьтесиз иштагьлыкъ булан тынглай эдик ва шо йырланы гёнгюбюзден уьйренип, шолар булан оьктем де бола эдик. Гьалиги яшоьрюмлени 80 проценти шо йырланы гёнгюнден чи нечик де билмей, гьатта оланы гьакъында эшитме сама эшитмеген. Себеби де шо йырлар къумукъ радиону программасындан тайдырылып къалмагъан буса да, кёп аз бериле.

Бу бизин янгыртып къурувну девюрюнде, бизин ата-бабаларыбыздан къалгъан шолай демли, аслу макъамларыбызны, йырларыбызны, адабиятыбызны, тарихибизни яшоьрюмлеге етишдирип оланы оьз халкъын сюеген, оьз халкъыны тарихин унутмайгъан этип тарбияламагъа заман гелген деп эсиме геле.

[illegible] Ш. Альбериевни «Огъ, Кавказ тав сени аривлюгюнг тамаша, сагъа къарап эки гёзюм къамаша...» шолай арив йыр радиодан къачан берилген, ким айтып бола? Олай яхшы-яхшы къумукъ йырланы ва макъамланы бу гиччирек макъаламда барын да эсгермеге бажарылмай. Оланы бир нечеси «Жабарындан чанг чыгъаргъан отав уьйлер», «Гьей баргъан, дагъыстанлы бусанг, бери къайт»... «Бочкени арзы». Шу сарынланы, йырланы бизин гьюрметли халкъыбыз даимликге унутуп къалса, шо бизин миллетибиз учун кёп уллу тас этив деп ойлашаман. Озокъда, мен хыйлы затны англамай бусам да ярай, тек эсиме булай бир ой геле. Бизин ата-бабалардан

Президент советини биринчи жыйыны

27-нчи мартда Кремлде СССР-ни Президенти М. С. Горбачёвну председателлиги булан СССР-ни Президент советини жыйыны болгъан.

Шонда советни членлери Ч. Айтматов, В. В. Бакатин, В. И. Болдин, А. Э. Каулс, В. А. Крючков, Ю. Д. Маслюков, Ю. А. Осипьян, Е. М. Примаков, В. Г. Распутин, Г. И. Ревенко, Н. И. Рыжков, С. С. Шаталин, Э. А. Шеварднадзе, А. Н. Яковлев, В. А. Ярин ортакъчылыкъ этген.

Жыйында СССР-ни Оьр Советини Председатели А. И. Лукьянов болгъан.

СССР-ни Президенти М. С. Горбачёв советни членлерини алдында чыгъып сёйлеген.

Президентни сёйлевюнде гётерилген масъалалагъа байлавлу пикру алышдырывлар болгъан.

(ТАСС).

РСФСР-ни ОЬР СОВЕТИНИ ПРЕЗИДИУМУНУ ЖЫЙЫНЫ

Президиумну 28-нчи мартда оьтгерилген жыйынында РСФСР-ни, автоном республиканы халкъ депутатларына ва Россия Федерациясыны халкъ депутатларыны ерли Советлерине сайлавланы гьасиллерине къаралгъан.

Россия Федерациясында савлай алгъан заманда сайлав кампаниясы ачыкъ кюйде ва аянлыкъда оьтгерилгени эсгерилген, демократ механизм генг кюйде ишлеген, сайлавланы альтернатив кюрчюде оьтгермеге шартлар яратылгъан болгъан.

Сайлавланы эки гезигини натижасында РСФСР-ге 1026 халкъ депутаты, яда 96 проценти, автоном республикаланы 2530 халкъ депутаты — 88,4 проценти ва ерли Советлени бары да бёлюклерини 702268 депутаты яда депутат мандатларыны умуми санавуну 89,8 проценти сайлангъан.

Шону булан бирге де сайлав кампанияны барышында айры-айры ерлерде совет органлагъа ва сайлав комиссиялагъа янгылышлардан къачмагъа бажарылмагъан. Арагъа чыгъарылгъан кемчиликлер аслу гьалда сайлавланы гьакъындагъы Законланы бир-бир статьялары камиллешдирилмегенлиги булан англашыла. РСФСР-ни халкъ депутатларыны янгы составы, сайлав комиссияны сынавун жамлашдырып, гьали иш гёрюп турагъан законлагъа тюзелтивлер этмек алда токътагъан.

Арагъа салынып ойлашылынгъан масъалагъа гёре тийишли къарар къабул этилген.

Президиумну жыйынында РСФСР-ни Халкъ депутатларыны биринчи съездин чакъырывну заманы гьакъындагъы масъалагъа къаралгъан. (Указ печать этилген).

РСФСР-ни Халкъ депутатларыны биринчи съездине гьазирлик гёрювню барышы гьакъындагъы масъала да арагъа салынып ойлашылынгъан.

Республиканы пачалыкъ яшавуну бир нече оьзге масъалаларына да къаралгъан.

РСФСР-ни Оьр Советини Президиумуну Председатели В. И. Воротников жыйынны юрютген.

(ТАСС).

М. С. ГОРБАЧЁВНУ ВА М. ТЭТЧЕРНИ ТЕЛЕФОНДАН СЁЙЛЕВЮ

28-нчи мартда Великобританияны премьер-министри Маргарет Тэтчер М. С. Горбачёвгъа телефон сёйлеген, СССР-ни Президентини къуллугъуна сайлангъанлыгъы булан ону къутлагъан, дюньяда ва Совет Союзда янгыртып къурув булан байлавлу болуп турагъан терен кюйдеги тюрлендиривчю процесслеге оьзю береген къыйматланы гертилеген.

Гьар заманда да йимик, пикру алышдырывлар бир-бирин англавну ва инамлыкъны шартларында оьтгерилген. Яйда Великобританияны Совет Союздагъы жумалыгъыны вакътисинде оьр даражада оьтгерилежек ёлугъувну агьамиятлылыгъы эсгерилген. Гюнлюк иш низамда — эки де якъны аралыкъларыны ва дюнья политикасыны, айрокъда ону европа яныны масъалалары. Германияны бирлешдиривню темасына да тийилген.

М. Тэтчерни соравуна жавап бере туруп, М. С. Горбачёв СССР-ни Конституциясын бузувланы натижасында Литва ССР-де тувулунгъан гьалланы оьсювюн суратлагъан.

Халкъара политикасыны агьамиятлы масъалаларына байлавлу болуп, бир-бирине маълуматлар беривню давам этмеге шарт этген.

(ТАСС).

БЕШЙЫЛЛЫКЪНЫ АХЫРЫНЧЫ ЙЫЛЫ

Янгыртып къурув—заманны талабы

«Кооперативни ичинде кооператив»

Тарумов районну XVII партсъездини атындагъы колхозу хайырсыз ишлейген хо- … аслу тармагъы мунда гьайванчылыкъ гьисаплана. Шо саялы ону ёрукъгъа салса, хозяйствону экономикасы да … башлагъан. Ону башында оьзю Исмайылов токътагъан.

Ол, кооперативни членлерини талапларын гёз алгъа

рин безендирип чыкъмайгъанына талчыгъаман. Оланы ким экенин гёрген яшлар гележекде игит аталагъа, аналагъа ошамагъа къаст этер эди деп эсиме геле.

Шо гьакъда мен «Ленин ёлу» газетни редакциясына кёп йыллар алда да язгъан эдим. Арадан заман оьтген сонг, къайтып кагъыз язмагъа мени не зат борчлу этген деп ойлашмагъа боласыз.

Гьали-гьалилерде — 4 мартда РСФСР-ни ва шолай да ерли Советлеге халкъ депутатларын сайлавлар оьтгерилди. Тюзюн айтмагъа герек, сайлавлар бизин юртда да яман оьтмеди, юртлу ватандашланы айрыча активлиги гьис этилди. Мен де лайыкълы гёргенлериме инамлыкъ билдирдим. Шо гюн ватандаш борчун кютмек учун сайлав участкагъа тавуш бермеге гелген ветеранлар, загьматны алдынлылары тёшлерине савгъатларын такъмай гелгенлигин арив гёрмедим. Айтагъаным, гьали тарбия унутулуп, адамланы гёзюне къазанчдан къайры зат гёрюнмейгенде, Ватаныны харлысызлыгъын якълап, сонг ону янгыдан аякъгъа тургъузувда къанын-жанын аямай къайратлы гьаракаты булан къазангъан сыйлы савгъатларындан олар неге уяла?

Савгъатлар биревлени тарбиялайгъанын, биревлени иштагьландырагъанын гьисапгъа алып, олагъа: «Ветеранлар, орденлени тагъыгъыз! Кимлерсиз, биз де гёрейик, билейик!» демеге сюемен.

А. ГЬАМЗАТОВ,
Тёбен Къазаныш.

де оьлмей ... ... эшитме сама эшитмеген. Себеби де шо йырлар къумукъ радиону программасындан тайдырылып къалмагъан буса да, кёп аз бериле.

Бу бизин янгыртып къурувну девюрюнде, бизин ата-бабаларыбыздан къалгъан шолай демли, аслу макъамларыбызны, йырларыбызны, адабиятыбызны, тарихибизни яшоьрюмлеге етишдирип оланы оьз халкъын сюеген, оьз халкъыны тарихин унутмайгъан этип тарбияламагъа заман гелген деп эсиме геле.

Гертилей де, ойлашып къарайыкъ, Ш. Алберневни «Огь, Кавказ тав сени аривлюгюнг тамаша, сагъа къарап эки гёзюм къамаша...» шолай арив йыр радиодан къачан берилген, ким айтып бола? Олай яхшы-яхшы къумукъ йырланы ва макъамланы бу гиччирек макъаламда барын да эсгермеге бажарылмай. Оланы бир нечеси «Жабарындан чанг чыгъагъан отав уьйлер», «Гьей барагъан, дагъыстанлы бусанг, бери къайт»... «Бочкени арзы». Шу сарынланы, йырланы бизин гьюрметли халкъыбыз данмликге унутуп къалса, шо бизин миллетибиз учун кёп уллу тас этив деп ойлашаман. Озокъда, мен хыйлы затны англамай бусам да ярай, тек эсиме булай бир ой геле. Бизин ата-бабалардан къалгъан, къумукъ халкъ кёп сюеген, асил йырларыбызны унутуп къоймагъа ярамас. Шолар бизин аталаны йырлары. О. Бальзакны кёп маънаны сёзлерин унутмайыкъ: «Аталар тапталса, Ватан гечине». Мен ойлашагъан кюйде, къумукъ радиону редакциясындан шу масъалагъа байлавлу кёп зат гьасил бола.

А. БАТЫРМУРЗАЕВ,
Магьачкъала.

Тергев етишмейген масъала

Центральный газетлерде ва журналларда бугюнгю школаны масъаласы кёп гётериле. Тек бизин республика прессада шо гьакъда кёп аз айтыла. Бизде, оьсюп гелеген наслуну тарбиялавдан артыкъ, агьамиятлы масъалалар да бармы экен?

Мен ойлашагъан кюйде, бугюнгю школаларда янгы заманны ватандашларын тарбияламакъ учун шартлар ёкъ.

Мен охугъан йылланы ичинде эс этгенмен: учителлер де, яшлар да бирбирин англамайгъанлыкъ, гьатта айрыайры гезиклер оланы бир-бирине оьчлюгю. Яшланы чы англамайгъанлыгъындан, яшлыгъындан эте деп гечмеге де ярар эди. Учителлер де кёбюсю гезиклер дарсларда оьзлени сабур-саламат тутуп болмай, аз затлар саялы да акъырып-къычырып, яшлагъа тюрлютюрлю атлар тагъып сёйлеме башлай. Оьзюн охувчулар сюймейгенни англайгъан учитель де шолайланы оьзюне душман гёре. Гьакъыкъатда, учителлер де, яшлар да школагъа борчдан къутулар учун гелелер, дарслар да гёземеликге юрюле.

Бизде къайсы школада да билмей туруп, классдан классгъа чыгъагъан, школаны битдирегенлер бар. Сонг олар вузланы битдирип, оьр билимли специалистлер бола. Шолайланы бирлери учитель гьисапда школагъа да къайта. Оьзлени башы да гьарангъа чыгъагъан затлагъа башгъаланы уьйретме къарай. Олайланы, тюзюн айтса, мурады яш наслуну тарбияламакъ тюгюл, борчдан къутулмакъ ва алапа алмакъ.

Учитель деген сыйлы атны намуслу кюйде юрютегенлер бизде йылдан-йыл аз бола барамы экен деп эсиме геле. Чыныгъып битмеген яшоьрюмлеге учителни хасияты, англаву йимик зат да таъсир этмей. Шо якъдан бугюнгю бизин охувчулагъа уьлгюлер етишмей.

Мен янгыз учителлени айыплайгъаным тюгюл. Озокъда, учителлерден артыкъ охувчулар гюнагьлы гезиклер де кёп бола. Тек къайсы эришивде де, охувчу айыплы, учителники герти болуп чыгъа. Гьакъылбалыкъ болуп битмеген яшоьрюмге де, яшав сынаву, педагогика билими булангъы уллу адамгъа да бир гёзден янашмакъ тюз болмас.

Жамын чыгъарып айгъанда, осал учителлер охутгъан яшлар школаны осал битдире. Шоланы бирлери сонг дагъы да охуп, диплом алып, школагъа учитель болуп къайта. Шолайлыкъда, тувулунгъан къыйынлы гьалдан чыгъывну ёлу гёрюнмей.

Школаны гьакъында сёйлейгенде, школа форманы гьакъында да айтмай къоймагъа ярамай. Бир йимик опуракъ адамланы да бир-бирине ошата, оланы гьарисини оьзтёречелигин яшыра. Бир охувчу да шо форманы ушатмай. Сюймей туруп этдире буса, шо кимни де менлигине тие, ихтиярларын, эркинлигин къыркъа. Сюймейген затны адамгъа гючден сюйдюрмеге де бажарылмай.

Школа яшавунда билим берив, тарбиялав ишин алгъа юрюме къоймажакъ дагъы да кёп масъалалар бар. Шоланы барысыны да гьакъында ачыкъ лакъыр, эришив ва излев юрютме заман болгъан.

У. САБАНАЕВА,
Магьачкъала.

Сайлавланы эки гезигини натижасында РСФСР-ге 1026 халкъ депутаты, яда 96 проценти, автоном республикаланы 2530 халкъ депутаты — 88,4 проценти ва ерли Советлени бары да бёлюклерини

путатларыны янгы составы, сайлав комиссияны сынавун жамлашдырып, гьали иш гёрюп турагъан законлагъа тюзелтивлер этмек алда токътагъан.

Арагъа салынып ойлашылынгъан масъалагъа гёре

яшавуну бир нече оьзге масъалаларына да къаралгъан.

РСФСР-ни Оьр Советини Президиумуну Председатели В. И. Воротников жыйынны юрютген.

(ТАСС).

Гьар заманда да йимик, пикру алышдырывлар бирбирин англавну ва инамлыкъны шартларында оьтгерилген. Яйда Великобританияны Совет Союздагъы жумалыгъыны вакътисинде оьр даражада оьтгерилежек ёлугъувну агьа-

гьалланы оьсювюн суратлагъан.

Халкъара политикасыны агьамиятлы масъалаларына байлавлу болуп, бир-бирине маълуматлар беривню давам этмеге шарт этген.

(ТАСС).

БЕШЙЫЛЛЫКЪНЫ АХЫРЫНЧЫ ЙЫЛЫ

Солтанат Сайпуллаева Магьачкъала шагьарда шишайибек этеген заводда ишлемеге ученица болуп гелген. Шондан берли арадан дёрт йыл оьтген. Ол оьзюню касбусун гьали яхшы уьйренген ва 4 номерли цехде алдынлы адамланы бириси гьисаплана. Ол гюнлюк нормаларын 120 — 150 процентге толтура.

Суратда: С. Сайпуллаева.
Гь. Абдуллаев чыгъаргъан сурат.

БАРЫШГЪА БАГЬАНА ЁКЪ

Хасавюрт районда «Октябрни 20 йыллыгъы» деген совхозну тувар фермаларында 1 мингден де къолай гьайван сакълана. Гьар йыл совхоз пачалыкъгъа гьайванчылыкъ продукталаны тапшурувда яхшы натижалагъа етише. Масала, гетген йыл мунда гьар сыйырдан план булангъы 2850 килограмны орнуна 3127 килограм сют савулгъан. Сют тапшурувдан хозяйство 340 минг манат хайыр алгъан.

Кёстекли гьайванчыланы етишилген натижалар булан дазуланып къалма хыялы ёкъ. Олар бу йылны да гёрмекли загьмат уьстюнлюклер булан белгилемеге токъташгъан. Совхозну гьайванчылары берген сёзюнде табулагъанын йылны башлангъы айларыны гьасиллери де гертилей. Гьайванлар къыш айлардан сютюн кемитмей чыкъгъан. Ачыкъ этип айтгъанда, янгыз эки айны ичинде совхоз пачалыкъгъа 192 тонна сют тапшургъан. Шо буса гетген йылны шу вакътилери булан тенглешдиргенде 10 тоннагъа артыкъ бола.

Уьстюнлюклер оьзлюгюнден тувулунмагъан. Совхозну гьайванчылары да, шо тармакъда ишлейген специалистлер де гьаракатын артдыргъан. Яхшы ишлейген савунчулардан Асият Сапарованы, Сувсарат Магьамматованы, Рукъуят Темикъаеваны, Гюлаймат Инивованы атларын айрыча эсгермеге ярай.

Д. ИРБАЙХАНОВ.

Янгыртып къурув—заманны талабы

«Кооперативни ичинде кооператив»

Тарумов районну XVII партсъездини атындагъы колхозу хайырсыз ишлейген хозяйство болгъаны саялы, пачалыкъгъа береген борчу йыл сайын арта туруп, 1988-нчи йылгъа алты миллион манатгъа етишген.

Онда загьмат тёгегенлени загьматгъа янашагъан кюю, бир-бири булангъы аралыкълары нечакъы да ёрукъсуз гьалда болгъан. Жамиятны малына хыянатлыкъ этегенлер, артса тюгюл, кемимей тургъан.

Хозяйствону толу хозрасчётгъа гёчюрегенде, колхозну оьзге гючлю хозяйствогъа къошмакъны яда, бар-ёкъ байлыкъларын да сатып, тозуп къоювну масъаласы арагъа чыкъгъан.

Шолай гьал колхозчуланы кепине гелмесе де, оьзлер не этип аякъгъа туражагъын билмей тургъан. Хозяйствону баш зоотехниги Юсуп Исмайылов колхозну ичинде гьайванчылыкъ кооперативни — «кооперативни ичиндеги кооперативни» къурмагъа таклиф этген. Ону маънасы булай болгъан: производствону аслу тармагъы мунда гьайванчылыкъ гьисаплана. Шо саялы ону ёрукъгъа салса, хозяйствону экономикасы да беклешежек.

Исмайылов оьзю токъташгъан затны колхозчуланы арасына салгъынча алда гече де, гюн де дегенлей кёп ойлашгъан. Шеклик тувулунагъан гезиклери де болмай къалмагъан. Ойлары булан ол башлап колхозну председатели Байрамкъази Мусаевич Байманбетовну ва партия къурумну секретары Анатолий Гулькону таныш этген. Колхозну председатели оьзюню ойларын да къошуп, Юсуп айтагъан затны арив гёрген, ону булан разилешген. Мен шо ерине айрыча тергев берип айтагъанымны да себеби бар. Кооперативни къурув хозяйствода эки гьакимлик сюрегенлик бола. Гьакимликни оьзбашына къолдан чыгъарма сюеген ёлбашчылар буса кёп бармы?

Исмайылны пикрусун коллектив де, колхозну правлениеси де бир йимик якълагъан. Кооператив 1989-нчу йылны 1-нчи январында ишин башлагъан. Ону башында оьзю Исмайылов токътагъан.

Ол, кооперативни членлерини талапларын гёз алгъа тутуп, производствону къурулушундан башлагъан. Ону кюрчюсюнде етти ижара бёлюк къургъан. Уьчюсюн эт болдурувда, экисин буса сют болдурувда. Кооперативде, барын да гьисап этгенде, 177 адам загьмат тёге. Колхоз, производствону аслу къуралларын да берип, олар булан 10 йылгъа дыгъар байлагъан. Мунда аслу касбуланы башын тутгъанлар гьайванчылар, механизаторлар оьз гезигинде оьзлени кооперативинден ижарагъа машинлер, оьзге механизмлер, гьайванлар ва тарыкъ болагъан оьзге тюрлю къураллар алгъан. Шону натижасында гьар загьматчы есликге ювукъ болгъан.

Кооперативни башында председатели де булан бирге сегиз адамдан сайлангъан правление токътагъан. Правление ижарачылар булан дыгъарлар байлагъан, эки де якъны борчларын белгилеген. Производство талаплагъа гё-

(Арты 2-нчи бетде).

АВЛАКЪ ИШЛЕР ГЕНГЛЕШЕ

Бабаюрт районда «Коммунизм» колхозну ашлыкъ оьсдюрювчюлери, бу йылгъа артдырылгъан борчлар къабул этип, загьмат тёге. Колхозда авлакъчылыкъ аслу тармакъ гьисаплана. Шо саялы мунда будайны, чалтикни, арпаны, гьабижайны оьсдюрювге айрыча тергев бере.

Хозяйствону чачыв майданлары аз тюгюл. Мунда бары да топуракъланы къуллугъун толу кюйде кютмек учун сегиз ижара звено къурулгъан. Олар гюзлюк ашлыкълардан къайры 200 гектар ерде чалтик, 358 гектарда гюлайлан, 150 гектарда гьабижай оьсдюрежек.

Язбашны биринчи гюнлери булан ижарачыланы ял алма заманы ёкъ. Бугюнлерде олар гезикли авлакъ ишлени къурумлу кюйде юрюте. Буссагьат хозяйствода 170 гектар ерде люцерна чачылып тура. Чачыв Арсланали Солтанов, Ибрагьим Гьажиев, Апенди Жапаров башчылыкъ этеген звеноларда айрокъда чалт ва сан янлы кюйде юрюле.

Колхоздагъы язбашгъы ишлер гюн сайын генглеше. Герменчиклилер 1990-нчы йыны тюшюмюне инамлы кюрчю сала.

Б. ЗАКУЕВ.

ПАРТИЯНЫ XXVIII СЪЕЗДИНЕ КПСС-ни ЦК-сыны «ПЛАТФОРМАСЫНЫ ПРОЕКТИН АРАГЪА САЛЫП ОЙЛАШАБЫЗ

ЮРТЛУ ЗАГЪМАТЧЫЛАНЫ ОЙЛАРЫ

Бизде «Уьлкедеги къыйынлы гьал саялы савлай партиягъа айып салмакъ тюз тюгюл. Ону ичинде пайдалы гючлер кёп. Партияны абурун айры-айры адамлар тёгенлешдире», — дейгенлер кёп бар. Шо саялы буссагьат партияны абурун гётермек учун тюрлю-тюрлю чаралар гёрмеге чакъырывлар да этиле.

Партияны жамиятдагъы ери гьакъда оьз ойларын герти кюйде, къоркъмай айтагъанлар эки-уьч йыл алдын кёп эди. Уьлкеде болуп турагъан тарихи агьвалатлар адамланы кёп затгъа гёзюн ачды, жаваплылыгъын артдырды. Бугюн партияда тюгюл адам да, коммунист де, партия къуллукъчу да жамиятда бар кемчиликлени гьакъында гьариси оьзтёрече пикруларын айтлар.

Бугюн КПСС-ни XXVIII съездини алдында савлай уьлкеде дискуссия юрюле. Юртлу коммунистлени шо гьаракатдагъы ортакъчылыгъы нечик экен?

Бабаюрт районну «Кировский» совхозуну башлапгъы партия къурумуну секретары Магьмут Закарьяев ва шо совхозну гидротехниги партияны члени тюгюл Расул Шепиев бизин мухбирлизни уьч соравуна гёре оьзлени ойларын айта.

1. Коммунистни партияда тюгюллерден не йимик башгъалыкъгъы бар?
2. КПСС-ни ЦК-сыны XXVIII съездге платформасыны проектин нечик къабул этдигиз?
3. Жамиятгъа коммунистлени де, динчилени де къайсыны таъсири гючлю?

М. ЗАКАРЬЯЕВ: 1. Тюзюн айтса, бир башгъалыгъы да ёкъ. Гьатта партияда тюгюллени жамият яшавда гьаракатчылыгъы артыкъ йимик де дюр. Коммунистлер, нечакъы айтса да, партия жаваплылыкъдан тартынып, гьар заман да оьз пикрусун айтып ва ону якълап болмай къалалар. Тюзю, артдагъы вакътилерде бизин партия къурумларда жанланыв гьис этиле. Жыйынларда сёйлеме сюегенлер кёп, кемчиликлер айтыла. Алдын жыйындан алда сёйлеме адамлар танглана эди. Бир йыл алда да, гьатта райкомну инструктору совхозгъа гелсе, бизге буйрукъ этип сёйлей эди буса, гьали биринчи секретарь булан да къайсы масъаланы айланасында да эришме болабыз.

2. Озокъда, платформа партияны тарихинде алгъа алынгъан уллу абат. Ону яхшы ерлери кёп, тек мен ушатмагъан бир нече зат да болду.

Янгыртыш къурувну беш йыл алдын шугъар ошагъан платформадан, партияны оьзюн янгыртывдан башлама герек эди. Шо заманны ичинде яшав дагъыдан-дагъы бузукъ бола бара. Урлайгъанлар, законну бузагъанлар йылдан йылгъа арта. Ёлбашчы къуллукълардагъы бир-эки адамлар алышынса да, гьал алышынмай. Низам ёкъ. Адамлар бир заттгъа да инанмайгъан болуп къалгъан. XXVIII съездде политикада уллу алышынывгъа ёл ачылмаса, не болажагъын айтма да къыйын.

3. Бизин юртда чы буссагьат динчилени таъсири де осал. Коммунистлени гьакъында айтма да айтмайман. Динге къуллукъ этегенлер учун башгъа ерлерде йимик, межитлер ачылып, оьзге онгайлы шартлар болдурса, оланы адамланы къылыгъына, намусуна таъсири гючлю болар эди. Гьали-гьалилерде газетде мен ЧИАССР-ни обкомуну биринчи секретарыны макъаласында шулай гьакъында охудум. ЧИАССР-де 1989-нчу йыл жинаятчылыкъ 3 процентге артгъан, Дагъыстанда буса, — 30 процентге. Макъаланы автору шо башгъалыкъны себебин динни таъсиринден гёре. Чечен-Ингушетияда артдагъы йыллар школаларда арап тилин уьйренип, межитлер ачылыв гьаракаты генглешип тура. Бизин буса юртда моллабыз да ёкъ.

Р. ШЕПИЕВ: 1. Воллагь коммунистлени де, партияда тюгюллени де арасында уллу башгъалыкълар бар. Коммунистлер учун яшавда енгилликлер кёп. Бизде коммунист тюгюл адамны жавапли ишге салып гёргенмисен? Мени иним Абасир Бабаюртдагъы ПМК-ны начальниги этилип белгиленип, ону бегетмек учун ДАССР-ни Министрлер Советине баргъанда, коммунист тюгюл экени саялы къайтарып йиберген эди. Бабаюрт райком буса ону шо гюн КПСС-ге членликге кандидат этип, экинчи гюн къайтара Министрлер Советине онгарды. Гёресен бу гёземелликни. Партбилетни нечик гючю бар.

Таза, гьалал, англавлу, Уставгъа гёре партияны герти членлери болмагъа герекли, тек тюгюл адамлар кёп бар. Партиягъа кёплер аслу гьалда карвера учун гиргенлер. Шо саялы партияны абуру да ёкъ.

Мен ойлашагъан кюйде, юртлу загъматчылар учун партияны члени болмакъ да, политика оьзю де ончакъы тарыкъ тюгюл. Ишлемек учун шартлар да, намуслу англавлу башчылар да бар буса. Алдын ёлбашчылар билими ёкъ эди буса да, герти, гьалал коммунистлер эди. Гьали оьр билимли бригадир де талай.

Уставны проектине булай алгъанда сёз ёкъ. Ону 80 проценти сама юрюлсе, къалгъанын ёлгъа йиберме ярар эди.

2. Охумагъанман. Бизин юртда эки-уьч коммунист сама бармы экен шо платформаны охугъан.

3. Динни таъсири гючлю, озокъда. Партияны Программасын, Уставын идеяларын билегенлер, къабул этегенлер оьзгелени айтмагъанда, коммунистлени арасында да аз бар. Дин буса бизин халкъны къанында. Гиччиден берли адамлар огъар абур этип, инанып уьйренген. Тюзю, гьалиги заманда чы, айрокъда жагьиллер динни насигьатларына, бусурман адатлагъа ончакъы абур этмей.

Языл онгаргъан **Р. ГЬАРУНОВ.**

Касбусун кёп сюе

Шофёр къыйын ва къоркъунчлу касбулардан бириси гьисаплана. Шо касбу адамдан тергевлюлюкню, жаваплылыкъны талап эте. Айрокъда пассажирлер ташыйгъан транспортда ишлейгенлерде шолай хасиятлар болмагъа герек. Хасавюртдагъы 1 номерли пассажирлер ташыйгъан автотранспорт предприятиени «ЛАЗ» маркалы автобусун гьайдайгъан Шапиюлла Бакиевде буса шолай хасиятлар бар.

Шапиюлла Бакиев Хасавюрт шагьарда тувгъан ва оьсген. Ол яш чагъындан тутуп техникагъа ажайып гьисрет болгъан. Шо йыллардан тутуп ол гьар тюрлю транспорт алатланы гьайдамагъа да уьйрене. Оьрдеги классларда охуйгъанда мотоциклет спорт булан машгъул бола. Ол спортну экинчи даражалы спортсмени гьисаплана.

Школаны битдирген сонг Шапиюлла Бакиев слесарь болуп иш башлай. Армияда къуллукъ этгинче алдын ол загъматда мекенли кюйде чыныгъа. Армиядан къуллукъ этип къайтгъан сонг да ол оьзю алдын ишлеген коллективге геле, оьзюню слесарлыкъ касбусун узата. Шо вакътини ичинде ол шофёргъа уьйренип, 1974-нчю йылдан берли автобус гьайдай.

Шагьардагъы пассажирлер ташыгъан автопредприятиеде Шапиюлла Бакиевни уллу абуру бар. Ол гьар заман айлыкъ планларын артыкълыгъы булан толтура, адамланы къуллугъун кютювню оьр даражада культурасын болдурмакъ учун чалыша. Ол ишлейген бригада автомобиль транспортну предприятиелерини арасында юрюлеген Бютюнсоюз ярышда алдынлыкъны къазанып, гьюрметлев дипломгъа ес болгъан. Шапиюлла оьзю де бир нече керенлер гьюрметлев грамоталар ва акъча булан савгъатлангъан.

И. ИЛЬЯСОВ.

«Кооперативни ичинде кооператив»

(Башы 1-нчи бетде).

ре, ижарачылар гьали оьзлеге савлай хозяйство йылгъа программа къургъан. Алда толтурма тюшеген тёбе кагъызлар оьзлюгюнден арадан чыкъгъан. Ижарачы учун эки гёрсетив аслу: оьзю болдургъан продукцияны колхозгъа сатажакъ багьалар, экинчиси — оьзлер пайдаландыражакъ материал байлыкъланы багьалары. Къалгъан затланы барысын да: нечакъы техника, адамлар тарыкъ болажагъын ижарачылар оьзлер планлашдыра. Сюйсе планларын артдыра, сюймесе кем эте. О — оланы ихтияры. Къазанчы оьзлени гьаракатындан гьасил. Гьар кимден пагьмусуна гёре, гьариси загъматына гёре къазанмакъ деген социалист принцип — ижараны шартларында оьзюню толу гючюн сакълай.

Янгылыкъны ишге гийирмеге къачан да рагьат болмай. Исмайылгъа да низамны ёрукълашдыргъынча, ишни бир агъымгъа салгъынча хыйлы тер тёкме, чабывул этме тюшген.

— Кооперативдегилер де бир-бирин англайгъанлыкъны, бир-бирине кёмек этивню, ёлдашлыкъ аралыкъланы болдурмай туруп, алгъа барма къыйын экенни англай эдим, — дей Юсуп. — Оларда сабанчылыкъны гьисин уятма къаст этемен.

Буссагьатгъы вакътиде ижарачыланы танымa къыйын. Оланы гьаракаты булан бир йылны ичинде алынгъан продукцияны оьзюне токътайгъан багьасын хыйлы кемитмеге бажарылгъан. 1989-нчу йылны ахырына колхозгъа 520 минг манат ижара гьакъ тёлеген сонг, оьзлер 274 минг манат хайыр къазангъан. Гьукуматгъа да 366 минг манат борч тёлеген. Аслусу, бузулуп дарбадагъылыкъ чыкъгъан хозяйство аякъгъа тургъан. Гьалиге лап да аслусу — шо.

Ижарагъа гиреген къой...

...гъа алгъан ва бир йылны ичинде экономика гьасиллери бары да якъдан яхшылаша башлагъан. Гьар юз ана малдан юз къозу алынгъан. Гетген йыл булан тенглешдиргенде шо алты къозугъа артгъан демек бола. Гьар къойдан къыркъылгъан юню къадары орта гьисапда 0,5 килограмгъа артгъан.

Эт учун сакълангъан гьайванлар буса мунда агьлю подрядгъа къабышывлу гелген. Гьайванлагъа къуллукъ этеген Шакаевлени, Гринъколаны ва Аманкъуловланы уьягьлюлерин колхоз техника ва емлер булан таъмин этген. Гетген йылдан башлап колхоз Аманкъуловлагъа 40 гектар ер гёрсетген. Шо топуракълагъа чачылгъан ем оьсюмлюклер гетген йыл 103 минг манат экономия берген. Гьали олар дагъы да 60 гектар топуракъ алма сюе. Уьягьлю сакълайгъан 178 гьайванны сав йыл емлер булан таъмин этмеге рагьат болажакъ. Тарыкъ болса олар трактордан, комбайндан пайдаланма бола.

Гьайванчыланы ишини алгъа гетегенлигинде кооперативге ем гьазирлейген бригада къошулгъанлыкъны уллу агьамияты бар. Алда ем топлайгъанлар сют савувну къадары, гьайванланы семизлиги, маллардан алынагъан юн ва ону къадарында бир аваресы да ёкъ эди. Шо саялы нечик сюйсе шолай ишлеп гелген. Бригада гьали сютню, этни, юнню гьар тоннасына 5, 15; 26 ва 244 манатны къадарында къошум акъча ала. Гетген йыл бригада сан янлы емлер гьазирлегени саялы 14 минг манат къошум гьакъ алгъан.

— Емлени сан яны яман тюгюл буса да, — деп хабарлай Юсуп, — емлер буссагьатда да етишеген даражада топланмай. Гьалиге гьайванларыбыз 60 процентге тугюл таъмин этилмей. Шо саялы савулагъан сыйырланы сютю алда йимик гьали де тёбен даражада. Яз болгъан...

...шо саялы уьстюнлюклерибизни къорчюсюн ем топлавну къадарындан гёребиз. Люцерна гьалиги 800 гектарны ерине 1500 гектаргъа чачмагъа герек болажакъбыз. Шону биринчи абатлары алынгъан деп айтма ярай. Оьзге ем культуралар чачма да хыялыбыз бар.

Топуракъланы мунда нечик артдырма хыял этиле? Кооперативни председатели айтагъан кюйде, колхозну ташланып турагъан ерлери хыйлы бар, тек оланы чачыв даражасына етишдирип онгарма тюшежек.

Ю. Исмайыловну гележекге гёз алгъа тутгъан хыяллары дагъы да бар. Колхозда тезден берли ишлейген къошулчан емлер гьазирдейген цехлер гьайванчылагъа ем онгара буса да, шо оьзбашына чалышагъан бёлюк. О саялы тюйрюм ва оьзге емлени багьаларыны уьстюнден олар булан эришивлюклер тувулунагъан гезиклер бола. Мисал учун, бир килограм тюйрюм емлер саялы, оьзюне токътайгъан багьасы эки керен кем экенликге де къарамайлы, олар ижарачылардан 14 кепек талап этген. Цехлени гьайванчылыкъдан алынагъан продукцияны къадары булан бир аралыгъы да ёкъ. Олар «сен алмасанг — оьзгесен алажакъ» деген къайдада ишлей. Гьайванчылар олар токътатшдыргъан багьалагъа рази болса, продукциясыны оьзюне токътайгъан багьасы хыйлы арта. Цехлер кооперативге къуршалса, бары да масъалалар бирликде, разилешив шартларда чечилежек эди.

Колхозда гьайванчылыкъ кооператив оьзюне ер табып, къыйышып бажаргъаны сююндюре. Ижара юрт ашангъа мекенли кюйде гире. Кооператорланы ишлери, озокъда, бир гьалда, четимликлерсиз бара десе, дурус болмас эди, олар гьали де аз тюгюл. Аслусу, загъматны шолай къайдагъы адамлагъа еслик гьисин тувдура, шо буса бизин...

СЁЗЮ ЕРДЕ ЯТМАЖАКЪ

Оьзге йыллардан эсе бу йылны язбашы эрте гелегенин гьис этип, Къызылюрт районда Орджоникидзени атындагъы совхозну овощчулары иш башлагъан. Оьзюне сынавлу агроном Алибек Гьажалиев башчылыкъ этеген бёлюкню коллективи овощлар учун ерлер сюре, гетген гюзде сюрюлген ургъаланы гётере, уллу татавулланы ягъаларын онгара, авлакъланы тегишлей.

Совхозну 6 гектар ерде теплица хозяйствосу да бар. Шондагъы бары да теплицалар алданокъ бригадалагъа, звенолагъа пайлангъан. Овощчулар теплицалагъа эрте памидорну, бурчну, баклажанны урлукъларын чачма башлагъан.

Белгили кюйде гетген йыл чонтавуллу овощчулар пачалыкъгъа памидор тапшурувну планын хыйлы артыкъ этип толтургъан. Шо уьстюнлювде Загьир Зайналов башчылыкъ этеген бригаданы аслам къошуму бар. Гетген йыл сынавлу коллектив сатыв-алыв къурумлагъа 743 тонна гьар тюрлю овощлар йиберген эди. Бу йыл да бригаданы ишлери къурулу бара.

— Гьали биз теплицаларда «Утро» деген эрте бишеген памидорну урлугъун чачып турабыз. Эки гюнден сонг баклажанны, бурчну да чачма гиришежекбиз. Ишлени барышына къарагъанда бригаданы членлерини гьаракатына сёз тапма къыйын. Пайнусат Агьматова, Музумнат Матиева, Барият Абдулбекова ва олай кёп оьзгелери къайратлы кюйде загьмат тёгелер. Олагъа къарап иш ёлдашлары да гьаракатын артдыра. Гелеген йылны тюшюмюне инамлы къорчю салмакъ къаст эте, — дей бригадир Загьир Зайналов.

Оьзге бригадаларда да шолай къурумлулукъ ва жаваплылыкъ гьис этиле. Чонтавуллу овощчулар бу йыл пачалыкъгъа 8 минг тонна овощлар тапшурма сёз берген. Олар сёзюн ерде ятма къоймажагъына къатты инамлыкъ бар.

М. АСКЕРОВ.

ТЕРГЕВЮН БАКЪДЫРДЫ

Къызылюрт район больницада гьали-гьалилерде медицина къуллукъчуланы арасында ...сы» деген темада, югъагъан авурувлагъа байдамлу больницаны ... арасында яйылагъан лап да къоркъунчлу ва авур авурув ... ция яйылагъан гезиклери аз болмай. Шону учун ондан сакъланывну къайдаларын генг кюйде уьйренме тюшегенне тергев багъдырылды. ... ный республика больницаны неврология бёлюгюню старший медсестрасы А. Мурзаева, хирургия бёлюкню медсестрасы Т. Вострикова ва оьзгелери чыгъып сёйледи...

лары иш башлагъан. Оьзюне сынавлу агроном Алибек Гьажалиев башчылыкъ этеген бёлюкню коллективи овощлар учун ерлер сюре, гетген гюзде сюрюлген ургъаланы гётере, уллу татавулланы ягъаларын онгара, авлакъланы тегишлей.

Совхозну 6 гектар ерде теплица хозяйствосу да бар.

ны урлукъларын чачма башлагъан.

Белгили кюйде гетген йыл чонтавуллу овощчулар пачалыкъгъа памидор тапшурувну планын хыйлы артыкъ этип толтургъан. Шо уьстюнлюкде Загьир Зайналов башчылыкъ этеген бригаданы аслам къошуму бар. Гетген йыл сынавлу коллектив сатыв-

да «Утро» деген эрте бишеген памидорну урлугъун чачып турабыз. Эки гюнден сонг баклажанны, бурчну да чачма гиришежекбиз. Ишлени барышына къарагъанда бригаданы членлерини гьаракатына сёз тапма къыйын. Пайнусат Агьматова, Муъминат Матиева, Барият Абдулбекова ва олай кёп оьзгелери

Оьзге бригадаларда да шолай къурумлулукъ ва жаваплылыкъ гьис этиле. Чонтавуллу овощчулар бу йыл пачалыкъгъа 8 минг тонна овощлар тапшурма сёз берген. Олар сёзюн ерде ятма къоймажагъына къатты инамлыкъ бар.

М. АСКЕРОВ.

лейген бригада автомобиль транспортну предприятиелерини арасында юрюлеген Бютюнсоюз ярышда алдынлыкъны къазанып, гьюрметлев дипломгъа ес болгъан. Шапиюлла оьзю де бир нече керенлер гьюрметлев грамоталар ва акъча булан савгъатлангъан.

И. ИЛЬЯСОВ.

Буссагьатгъы вакътиде ижарачыланы таныма къыйын. Оланы гьаракаты булан бир йылны ичинде алынгъан продукцияны оьзюне токътайгъан багьасын хыйлы кемитмеге бажарылгъан. 1989-нчу йылны ахырына колхозгъа 520 минг манат ижара гьакъ тёлеген сонг, оьзлер 274 минг манат хайыр къазангъан. Гьукуматгъа да 366 минг манат борч тёлеген. Аслусу, бузулуп дарбадагъыны чыкъгъан хозяйство аякъгъа тургъан. Гьалиге лап да аслусу — шо.

Ижарагъа гиреген къой ферманы коллективи етишген уьстюнлюклер айрокъда гёрмекли. 21 де малчылыкъ бригадалар сиривлени ижара-

юнню гьар тоннасына 5, 15; 26 ва 244 манатны къадарында къошум акъча ала. Гетген йыл бригада сан янлы емлер гьазирлегени саялы 14 минг манат къошум гьакъ алгъан.

— Емлени сан яны яман тюгюл буса да, — деп хабарлай Юсуп, — емлер буссагьатда да етишеген даражада топланмай. Гьалиге гьайванларыбыз 60 процентге тюгюл таъмин этилмей. Шо саялы савулагъан сыйырланы сютю алда йимик гьали де тёбен даражада. Яз болгъанда гьайванлагъа отлавлукълар, къышда буса топлангъан емлер етишмей къала. Биз

да ишлей. Гьайванчылар [illegible] токъташдыргъан багьалагъа рази болса, продукциясыны оьзюне токътайгъан багьасы хыйлы арта. Цехлер кооперативге къуршалса, бары да масъалалар бирликде, разилешив шартларда чечилежек эди.

Колхозда гьайванчылыкъ кооператив оьзюне ер табып, къыйышып бажаргъаны сюйдюре. Ижара юрт яшавгъа мекенли кюйде гире. Кооператорланы ишлери, озокъда, бир гьалда, четимликлери бара десе, дурус болмас эди, олар гьали де аз тюгюл. Аслусу, загьматны шолай къайдасы адамларда есликни гьисин тувдура, шо буса бизин бугюнгю яшавну аслу талабы.

Къ. АБДУРАГЬИМОВ.

ТЕРГЕВЮН БАКЪДЫРДЫ

Къызылюрт район больницада гьали-гьалилерде медицина къуллукъчуланы арасында оьтгерилген конференцияда «Дифтерия аврув ва ондан сакъланывну профилактикасы» деген темада, югъагъан аврувлагъа байлавлу больницаны яшлагъа къарайгъан врачы Къыстаман Магьамматова доклад этди.

Шонда дифтерия яшланы арасында яйылагъан лап да къоркъунчлу ва авур аврув экени гьакъда эсгерилди. Шону алдын алмакъ учун юрюлеген чаралагъа да къарамайлы, яшланы арасында инфекция яйылагъан гезиклери аз болмай. Шону учун ондан сакъланывну къайдаларын генг кюйде уьйренме тюшегенине тергев бакъдырылды.

Бу агьамиятлы ишде йиберилген кемчиликлени, оланы алдын алывну камиллешдиривню гьакъында Центральный республика больницаны неврология бёлюгюню старший медсестрасы А. Мурзаева, хирургия бёлюкню медсестрасы Т. Вострикова ва оьзгелери чыгъып сёйледи.

Д-Ш. АГЬБЕРДИЕВ,
Центральный район больницаны врачы.

Язывчу баянлыкъ бере

ТЕРЕНИН ТАПМАГЪА БОЛМАСДАЙ БАЙ КЪЫСМАТ

Гьали-гьалилерде Центральный телевидениени хас тапшурувуна гёре Темиркъазыкъ Осетияны документли фильмлер чыгъарагъан студиясы белгили къумукъ язывчу М.С. Ягьияевни уллу революционер ва пачалыкъ чалышывчу Жалалутдин Къоркъмасовну гьакъында язгъан сценарийине гёре ярым сагьатлыкъ генг форматлы, ренкли документли фильмни гьазир этген. Бизин мухбирибиз, «Жалалутдин Къоркъмасов» деген телевизионный документли фильмни сценарийини автору М.С. Ягьияев булан ёлугъуп, фильмни этилген кююне байлавлу лакъыр этген.

— Магьаммат-Солтан Ягьияевич, Къоркъмасовну гьакъында телевизионный документли фильм чыгъармакъ деген ой сизде къачан ва нечик тувулунду?

— Гертисин айтса, бир башлап мен Жалалутдинни гьакъында китап язмагъа урунгъанда, огъар багъышлангъан телевизионный документли фильм этмек деген гьакъыл оюма да гелмеген эди. Тек бек пагьмулу, генг англавлу бу адамны яшав къысматын ахтаргъан чакъы, ону дагъыстан инкъылапгъа, янгыз дагъыстан инкъылапгъа тюгюл, бютюн россия инкъылап гьаракатына да уллу къошум этген адамны яшавуну теренлигине тюшюнген сайын, ону гьакъында янгыз китап язып къоймакълыкъ азлыкъ этегенни англадым. Ондан къайры да, китапны да, кинону да имканлыкълары, пропаганда гючю бир йимик тюгюл. Гьалиги заманда телевидениени, кинону имканлыкълары, таъсири нечик уллу экени барыбызгъа да белгили.

Шону учун да, Жалалутдинни гьакъында язгъан китабымны издательствогъа печатгъа берип битген сонг, ону гьакъында документли фильм чыгъармакъ деп Дагъыстан телевидениеге заявка бердим. Шо мени кагъызымны Темиркъазыкъ Осетияны документли фильмлер чыгъарагъан студиясына йиберди. Къоркъмасовну яшаву ва къысматы студияны къуллукъчуларыны айрыча тергевюн тартды ва бек иштагьландырды. Масъаланы бир гюнге де созмай, Дагъыстан телевидение йиберген кагъызны Центральный телевидениеге бердилер.

Центральный телевидение, Ж. Къоркъмасовну гьакъында документли фильм этмеге разилигин билдирип, шо ишни Темиркъазыкъ Осетияны документли фильмлер чыгъарагъан студиясына тапшургъанны гьакъында язып гелди. Мен оьзюм язгъан сценарийни Темиркъазыкъ Осетияны студиясында ишлейген ёлдашлагъа гёрсетдим. Сценарийге гёре бир башлап замечаниелер этилди, кемчиликлери айтылды. Алдынокъ фильмни уьстюнде ишлемек учун режиссёр Батырбек Дзоев ва оператор Виктор Мамлиев белгиленди. Олар булан бирге сценарийни уьстюнде бирдагъы да тындырыкълы кюйде ишленди ва ахыр вариантын гьазир этдик. Къоркъмасовну гьакъында телевизионный документли фильм этмек деген ой муна шулай тувулунду. Артгъа салынмагъан кюйде фильмни директору этилип Анатолий Абаев токъташдырылды.

— Фильмни яратылывуну заманындагъы ишни гьакъында хабарлагъанны сюер эдик. Не йимик материаллар, документлер пайдаландырылды?

— Темиркъазыкъ Осетиядан «Жалалутдин Къоркъмасов» деген документли фильмни чыгъармакъ учун Магьачкъалагъа гелген хас бригада бир айгъа ювукъ заманны ичинде фильмни уьстюнде уллу иштагьлыкъ булан ишледи. Аслу гьалда сурат документлени пайдаландырды. Сонг да Дагъыстан партархивни фондундан, СССР-ни Илмулар Академиясыны Дагъыстан филиалыны тарих, тил ва адабият институтуну архивлеринден, Магьачкъаладагъы крайны уьйренеген музейни фондларындан алда белгили тюгюл кёп-кёп янгы суратлар ва башгъа тюрлю документлер табулду. Шо материаллар да телевизионный документли фильмде генг кюйде пайдаландырылды.

Къоркъмасовну къысматы ва революциячы гьаракаты фильмни уьстюнде ишлеген режиссёр Батырбек Дзоевни ва Анатолий Абаевни тамашагъа къойду. Олар, гертилей де, уллу ругьланыв, иштагьлыкъ булан ишледилер. Озокъда, дюньядагъы университетлени лап белгилеринден бириси болгъан Париждеги Сорбона университетни уьч факультетин битдирмек тамашалыкъ тюгюлмю!

— Съёмкалар не ерлерде ва къайда оьтгерилди?

— Биринчи съёмкалар Дагъыстанны алдынгъы тахшагьары Темирханшурада, Лавашада, Ая-Къакъада, Хумторкъали болгъан ерде, авлакъларда, эсги Порт-Петровскиде чыгъарылды. Фильмде алда чыкъгъан эсги тарихи суратлар да пайдаландырылды. Къоркъмасовну таныгъан ва ону булан ювукълукъ этген Муслим Гьажиевни, Абдурашит Ибрагьимовну белгили революционерге багъышлангъан эсделиклери де бериле. Жалалутдин Къоркъмасовну уланыны уланы Анатолий де, къызардашыны къызы Айшат да фильмде ортакъчылыкъ эте.

Фильмде сурат ва башгъа документлер булан бирге Къоркъмасовну Туркияда яшагъан ва ишлеген йылларын ачыкъ суратламакъ учун Стамбулну гёрюнюшлери, 1909 — 1910-нчу йылларда Къоркъмасов редакторлукъ этген «Стамбульские новости» деген жумада бир керен чыгъагъан Россия учунгъу газетни номерлери де гёрсетилежек. Шо газетни 33 номери печатдан чыкъгъан сонг, пача гьукуматыны баш къошуву булан газет ябылгъан. Неге тюгюл де газет шо йылларда, Туркиядан Россиягъа революция идеяланы яя болгъан. Шо газетде Къоркъмасов оьзюню макъалаларын да печать этген. Газетни бир номеринде шо йыллардагъы политика гьалны анализ этип Къоркъмасов язгъан «Политика гьасиллери» деген макъала печатдан чыкъгъан. «Стамбульские новости» деген газет Туркияны тарихинде рус тилде чыгъагъан газетлерден бириси болгъан. Дагъыстандан баргъан къумукъ улан Туркияны тарихинде биринчилей рус тилде газет чыгъармакълыгъы янгыз Дагъыстан учун тюгюл, бютюн Россия учун да уллу агьвалат деп токъташдырма сюемен.

— Бизин уллу вождубуз В. И. Ленин булан бир нече керенлер ёлукъгъан, ону булан ювукъ болгъан адамны аты, гюнагьсызлыгъын токъташдыргъан сонг да, 30 йыллагъа ювукъ унутулуп тургъанына ким айыплыдыр?

— Биринчилей, шогъар айыплылар — 60-нчы йылларда бизин республиканы башында токътагъан адамлар. Атын тутуп айтса, Абдурагьман Даниялов. О гьакъда мен оьзге ерлерде де айтгъанман. Гьали айтмагъа да къоркъмайман. Ондан сонг гелгенлери де Къоркъмасовну ва шогъар ошагъан башгъа белгили жамият чалышывчуланы атларын генг кюйде арагъа чыгъармагъа бирдокъда алгъасамагъанлар.

— Сиз оьзюгюзню яратывчулугъугъузну ва яшавугъузну кёп янын белгили революционерлер ва жамият чалышывчулар Буйнакскийни ва Къоркъмасовну яшавун ва революциячы чалышывун ахтарывгъа, уьйренивге, оланы жанлы келпетлерин чебер кюйде яратывгъа багъышлагъансыз. Узакъ къалмай Къоркъмасовну гьакъындагъы китабыгъыз Москвада ва Магьачкъалада печатдан чыгъажакъ. Сиз шо эки де уллу адамны эсделиклерине байлавлу сыйлы суратланы ва башгъа кёп санавда документлени аяп сакълайсыз. Жалалутдин Къоркъмасов туврадан-тувра Сталинни девюрюндеги законсуз ишлени, гюнагьсыз такъсырланывланы къурбаны болгъан. Шолай болгъан заманда, бир янындан Сталинни томларын ва бюстюн, бирдагъы ягъындан Уллубийни уллу суратын ва Къоркъмасовну къысматына байлавлу документлени аяп-асырап сакъламакъны маънасы недир? Сизин шо девюрге бакъгъан якъдагъы янашывугъуз нечикдир?

— Герти. Мен яратывчулугъумну кёп янын Буйнакскийни ва Къоркъмасовну къысматларын теренден ахтарывгъа, оланы чебер келпетлерин яратывгъа, халкъы учун этген асил ишлерин пропаганда этивге багъышлагъанман. Бу йыл «Ялынлы революционерлер» деген серияда Москвада Къоркъмасовну гьакъындагъы китабым печатдан чыгъажакъ. Гелеген йыл къумукъ тилде де чыкъмагъа умутлу. Оланы яшавуна ва революциячы чалышывуна байлавлу кёп-кёп сыйлы документлени аяп сакълайман. Мен гьали де Къоркъмасовну къыйынлы, кёп азап чекген, тек тюбюн, теренин тапмагъа болмасдай, бай къысматы булан яшайман. Шону булан бирге мени уьюмде Сталинни китаплары да, бюстю да бар. Сиз миллионлар булангъы адамланы гюнагьсыз, айыпсыз такъсырлагъан, туснакълагъа салдыргъан адамны бюстю де, китаплары да, шо девюрню къурбаны болгъан Къоркъмасовну къысматы да бир юрекге нечик сыйышмагъа бола деп айтмагъа сюесиз. Мен шо соравугъузгъа шулай жавап берир эдим: 30-нчу йылларда болгъан гюнагьсыз такъсырланывлар, законсуз ишлер учун янгыз Сталинни айыплап къоймакъ, тюз болмас. Шолар барысы да девюрню, заманны къайгъысы-дерти. Тарих гьар затны оьзюню ерине салажакъ. Сталинге де ва ону девюрюне де алгъасап, бир йилы багьа бермек, мен ойлашагъан кюйде, тюз тюгюл.

— Белгили йимик, сиз Къоркъмасовну революциячы чалышывун генг кюйде пропаганда этивге ва атын гележек наслулар учун эсделикге сакълавгъа байлавлу болуп, КПСС-ни Дагъыстан обкомуна бир нече керен кагъыз язгъансыз. Шоларда гёрсетилген таклифлени къайсылары яшавгъа чыкъгъан?

— Тюзюн айтмагъа герек, КПСС-ни Дагъыстан обкомуну алдынгъы биринчи секретары Юсупов М. Ю. язгъан кагъызларыма байлавлу болуп, мени къабул этди. Кагъызларда мен айтагъан ойланы арив гёрдю. Шоланы бирлери яшавгъа да чыгъарылды. Мисал учун, Калининни атындагъы орамны яртысы Къоркъмасовнукине айлангъан. Жалалутдин Къоркъмасовну аты Ленин районну Дёргелидеги совхозуна къоюлду. Ата юртунда салмакъ учун памятниги этилип тура. Магьачкъала шагьарда Къоркъмасовну уллу памятнигин этмеге герек деген къарар бар. Мен кагъызда этмеге герек деп эсгерилген чараланы кёбюсю яшавгъа чыкъмады. Гьали де кёп-кёп этмеге тарыкълы ишлер бар. Гьариси учун, мен ойлашагъан кюйде, айрыча ябушмагъа герек.

Жалалутдин Къоркъмасовну къыйынлы ва кёп янлы бай къысматы гележек наслулар учун Ватанына, халкъына герти къуллукъ этивню уьлгюсю болуп токътай. Ялынлы революционер ва пачалыкъ чалышывчусу Къоркъмасовну атын ва этген асил ишлерин наслулардан наслулагъа етишдирмек — бизин барыбызны да инг сыйлы борчубуз.

Лакъырлашывну язгъан
Ж. ЗАКАВОВ.

Белгисиз тас болмагъан

Уллу Ватан давну къагъырулу йыллары баргъан сайын арт гетсе де, шо давда зарал гёрмеген агьлюню тапмагъа кьыйын.

Ленин районну Къакъамахи юртунда яшайгъан Тайгип Къасумовну атасы Жалил дав башлангъан йылларда колхозда къойчу болгъан. Ону савлугъу яхшы тюгюл саялы, (гёзлери яхшы гёрмей болгъан) асгерге де чакъырмагъанлар. Тек ол, Ватанына къыйынлы гюнлер гелгенде, уьйде олтуруп турма разилешмей, 1942-нчи йыл гёнгюллю кюйде фронтгъа гете.

Ол кагъызларында язагъангъа гёре. Темиркъазыкъ Кавказны якъламакъ учун юрюлеген гючлю давларда ортакъчылыкъ эте. Тек бираздан ондан кагъыз гелмейген болуп къала. Я оьлген яда белгисиз тас болгъан деп билдирив де гелмей. Жалилни агъасы Абдулмуслим инисин хыйлы ахтара турса да, бир зат да ачыкъ этме болмай.

Атасы давгъа гетегенде Тайгип кёп гиччи болгъан. Шо саялы, ол ону бет келпетин де эсде сакъламагъан. Тек гьар заман да атасыны бир белгиси табулур деп умут этген.

Арадан 45 йыл оьтюп, 1988-нчи йыл изербашлы бирев, Краснодар крайгъа баргъанда, ондагъы къардаш къабурларда хыйлы дагъыстанлылар ва оланы арасында эки къакъамахили де барны биле. Къайтгъанда, ол шо гьакъда Къакъашура юрт Советге билдире.

Шо хабар етишгенде, Тайгип атасыны атын къойгъан уллу уланы Жалил де булан Краснодаргъа бара. Онда бармагъы да негьакъ болмагъан. Шо къардаш къабурларда гёмюлгенлени арасында къакъамахили Жалилни аты Жамал деп язылып къалгъан. Ол да памятникни онгарагъан художникни айыбындан болгъан экен. Ерли военкоматда шо хатаны тюзлемеге сёз бергенлер ва узакъ къалмай шолай этме де этгенлер.

Гьали шо мемориал комплексде булай язывлар бар: «Рядовой Къасумов Жалил, 1917-нчи йыл тувгъан, 1943-нчю йыл 15-нчи июнда оьлген».

Къасумовланы агьлюсю шо къабургъа гьар йыл байрам гюнлер бармагъа токъташгъанлар.

У. БАГЬАВУТДИНОВ.

Тенгболат — алдынлы солдат

СССР-ни Конституциясында: «Социалист Ватанны якълав — СССР-ни гьар ватандашыны сыйлы борчу» деп язылгъан.

Артдагъы гюнлерде Эрпели юртлу Тенгболат Османов къуллукъ этеген асгер бёлюкню командованиесинден ону ата-анасына гелген разилик кагъызда булай язылгъан: «Гьюрметли Агьмат Магьамматович ва Жаврият Магьамматовна! Бизин асгер бёлюкню алдынлы солдатларыны арасында, боевой ва политика гьазирликни отличниги, «СССР-ни пачалыкъ дазуларын инамлы кюйде якълайбыз» деген сиптени тюбюнде юрюлеген ярышны ортакъчысы сизин уланыгъыз Тенгболат Османов да бар. Ол политика билимлени тындырыкълы кюйде уьйрене, оьзюню асгер борчун намуслу кюйде кюте. Пачалыкъ дазуланы якълавну къуллугъун бажарывлу юрюте. Ол ёлдашларыны ва командирлерини абурун къазангъан.

Сиз уланыгъыз булан оьктем болмагъа боласыз. Асгер бёлюкню командованиеси шулай асил къылыкълы уланны ва Ватанны герти якълавчусун тарбиялагъаныгъыз саялы сизге разилик билдире, савлукъ ва насип ёрай».

Эрпели орта школада охуйгъанда Тенгболат Османов яхшы билими ва тарбиясы учун учителлени разилигин де къазана эди. Биз, школаны учителлери де, Тенгболатны ата-анасыны сююнчюне ортакъчы болабыз.

В. ВАЛИЕВ,
Буйнакск район, Эрпели юрт.

Ветеран эсге ала

Мен Уллу Ватан давну ортакъчысы ва сакъаты, юртда давну ва загьматны ветеранларыны советини председатели. учитель болуп ишлеп тургъан Маулит Абишевич Ягьияевни гьакъында язма сюемен.

Ол Совет Армиягъа 1942-нчи йылны январь айында чакъырылгъан.

Маулит гьали эсге ала:

— Мен башлап офицерлер гьазирлейген Уружинский военный училищеге тюшдюм. Уьч-дёрт айлыкъ курслардан сонг бизин Къыбла фронтгъа бакъдырдылар. Шонда фашистлер елеген кёп шагьарланы, юртланы азат этме тюшдю. Бугюн йимик эсимде, Крымское деген шагьаргъа 13 — 14 керен чапгъын этген эдик.

1943-нчю йылны 9-нчу ноябринде Керченский ярым атавгъа чапгъын этгинче алдын бизин асгер бёлюкге Темиркъазыкъ Осетиядан кёп савгъатлар гелди. Оланы бизге уьч къатын ва бир эргиши гелтирди. Шо савгъатлардан магъа да пай тюшдю. Чапгъынны алдында дагъы да гиччирек митинг оьтгерилди. Керченский ярым атавну душманлардан тазалама биз 1943-нчю йылны ахырында башладыкъ. Мундагъы бир-бир бекликлер, къолдан-къолгъа тюше туруп, хыйлы къызгъын ябушувлар болду. Шо заман мен 56-нчы армияны разведкасында къуллукъ эте эдим. Фашист армияны Къырымдагъы бёлюклери толу кюйде дагъытылды, хыйлылары есир этилди.

1944-нчю йыл 11-нчи майда болгъан ябушувда биз 25 мингге ювукъ немец солдатны, офицерни ва дёрт генералны къолгъа алдыкъ. Шо ябушувда мен биринчи керен яраландым ва контузия алдым.

Къолай болгъанда мени Польшадагъы оьзюмню асгер бёлюгюме бакъдырдылар. Онда мен Познань, Лодзе деген шагьарланы азат этив учунгъу давларда ортакъчылыкъ этдим. Шо заман бизин 383-нчю Къызыл байракълы Феодинский дивизия 33-нчю армиягъа берилген эди. Мен де дивизияны разведкасында къуллукъ эте эдим. Дивизияны командири Вениамин Яковлевич Горбачёв. разведканы командири буса майор Юдаков эди.

1944-нчю йыл Висла оьзенни боюндагъы душманланы къува туруп, оланы гючлери топлангъан ерге етишип токътадыкъ. Янгы гьужумгъа гюч жыймагъа ва ял алмагъа тарыкъ эди.

1945-нчи йылны 30-нчу январына Польшаны топурагъы толу кюйде немец асгерлерден азат этилди. Германиягъа гиргенде буса 9 сутканы узагъында гьужум эте туруп, Одер оьзенге етишдик ва юртну бою булангъы уьч чакъырым ва ичине таба да алты чакъырым боюн душмандан азат этдик. Озокъда, кёп тас этивлер бизин якъдан да болду. Айрокъда бузлагъан оьзенден оьтегенде кёплер пуч болду.

Германияда фашистлени артгъа тартылгъан гючлери бизин эпсиз оьжетли къаршылады. Буса да, совет солдатлар аста булан, тек инамлы кюйде алгъа юрюй эди.

1945-нчи йылны 18-нчи апрелинде Берлинни тюбюндеги давларда мен авур яраландым. Башлап Польшаны госпиталларында ятдым, сонг мени Къазангъа йибердилер. Мунда да мени врачлар бир йыл эки ай бакъдылар, общий наркоз булан беш операцияны гечирдим.

Давну ва загьматны ветераны Маулит Абишевич Ягьияев Макътавлукъну III даражалы ордени, Къызыл Юлдуз, Уллу Ватан давну I даражалы ордени ва кёп санавда медаллар булан савгъатлангъан.

Д. ДАУЛЕТОВ,
Темиркъазыкъ Осетияны Моздок районуну Къызлар юртуну музейини заведующийи.

Унутулмас 900 гюн

Фашист Германия хапарсыздан бизин Ватангъа чапгъын этген заманда мен къуллукъ этеген Къызыл байракъ орденли 48-нчи дивизия заманлыкъгъа артгъа тартылма борчлу болду ва Ленинград шагьарны къырыйында Финский заливни сол ягъасында оборона тутуп токътады. Дагъы артгъа тартылсакъ, немецлер Ленинградгъа гире эди. 17-нчи сентябрде бизин асгер бёлюк, Ленинград шагьардан айрылып, бир гесек ерде къамавгъа тюшдю. Шо биз къамавгъа тюшген гесекге «Ораниенбаумский пятачок» деп айтыла эди. Немецлер буса огъар «Ораниенбаумский котёл» деп ат такъгъан эди. Шо «котёлну» немецлер кёп тынч кюйде ёкъ этме сюе эдилер. «Пятачокну» Ленинград булан байлавлугъу янгыз денгиз ёл булан, Кронштатдан таба эди. Обороналы башлапгъы гюнлеринде гече де, гюн де токътамай бекликлер этмеге башладыкъ. Немецлер бизин «пятачокну» алса, Ленинградгъа гирежегин биз англай эдик. Шо саялы: «Ахырынчы солдатгъа ерли ябушажакъбыз, тек Ленинградны къолда сакълажакъбыз», — деп ант бердик.

Немецлер танкланы, топланы ва самолётланы кёмеги булан суткада дёрт-беш керен чапгъын эте эдилер ва гьар гезик, дав майданда оьзлени кёп солдатларын ва дав техникасын да тас этип, гери тартылма борчлу бола эдилер.

Бизин «пятачокгъа» оьзюню кёп гючлю ва авур топлары булан Кронштат кёмек эте эди.

Шагьар къамавда. Ачлыкъ, бизин солдатгъа суткада 150 грам сухари ва эки керен исси аш бериле, бир-бирдечи сутпалар булан да аш етишмей къала эди.

Биз токътагъан ерде топну гюллесини яда бомбаны къуюсу болмагъан бир квадрат метр де болмагъандыр деп эсиме геле.

Бизин «пятачок» 900 гюн, 900 гече Ленинни шагьарын жанын аямай намуслу кюйде якълады, ону фашист елевчюлеге бермеди.

1944-нчю йылны 14-нчю январында топланы гючлю атышывундан сонг, немецлени ДОТ ва ДЗОТ бекликлерин дагъытып, бизин 48-нчи дивизия башгъа асгер бёлюклеге къошулуп, къамавдан чыкъды ва дагъы токътамагъан кюйде фашист асгерлени артындан иерилди.

И. ШАПИЕВ,
давну ва загьматны ветераны, отставкадагъы офицер, Хасавюрт район, Темиравул юрт.

Ибайдулланы юлдузу

Ибайдулла Гьимматовну ата юрту Чонтавул. Ол етти йыл алда Афгъанистанда къурбан болгъан.

Чонтавул юрт школаны битдиргенден сонг, Ибайдулла Совет Армияны сыдраларына чакъырыла. Башлап ол Туркменияны Кушка шагьарында къуллукъ эте. Шондан язгъан кагъызларыны бирисинде булай сёзлер бар: «Аявлу атам, анам, агъаларым, къызардашларым! Мен бек яхшыман. Бугюнлерде Кушкада учебкадабыз. 12-нчи июлда военный присяга къабул этдик. Мен мотострелковый полкда къуллукъ этемен. Мен ва мени ёлдашларым БМП машинни гьайдама уьйренебиз. Мунда сёйленеген кюйде, бизин асгер бёлюкден 40 яшны Афгъанистангъа йибережек...» (2-нчи август 1981-нчи йыл).

Ол уьюне кёп аз яза болгъан. Ону кагъызларын охугъан адам оьзюн танымаса да, намуслу-ягьлы улан болгъан экенни англажакъ.

Узакъ къалмай ата-анасы ва дос-къардашы ол Афгъанистанда къуллукъ этегенни биле.

Ибайдулла оьзю къуллукъ этеген мотострелковый полк булан кёп дав операцияларда ортакъчылыкъ этген. Йыл ярым къуллукъ этип бите турагъанда, сентябрь айны орталары ону яшавуну ахырынчы гюнлери болуп токътай.

Кёп санавдагъы душманлагъа къаршы туруп, полкну солдатлары Пянджское къолда гючлю ябушув юрютген. 1986-нчы йыл сентябрь айны 11-нде Ибайдулла къуллукъ этеген асгер бёлюк къыйынлы гьалгъа тюше. Шо давда Ибайдулла ва ону гюржюлю ёлдашы БМП-ны ичинде яллап оьле.

— Бизге шолай билдирдилер, — дей авур кюстюнюп Ибайдулланы агъасы Сапиюлла. Ибайдулланы табуту самолёт булан Дагъыстангъа йибериле. 19-нчу сентябрде Абакарны ва Тотуханымны абзарына къайгъы гире. Экинчи гюн Ибайдулланы сюеги даимликге юрт къабурлагъа гёмюле.

Абакарны ва Тотуханымны дёрт уланы, бир къызы болгъан. Бугюн оланы арасында Ибайдулла ёкъ.

— Инибиз сёзге къызгъанч, амма этеген ишин мекенли этип болагъан яш эди, — дей Сапиюлла.

Къызыл Юлдуз орден булан савгъатлангъан къумукъ улан Ибайдулла Гьимматовну аты ата юртуну бир орамына къоюлгъан. Юрт школаны абзарында ону бюсту салынгъан. Охувчу яшлар ону гьакъында маълуматлар, суратлар жыя, эсделигин сакълай.

И. ГЬАЖИЕВ.

хабарлама сюемен.

Ол узакъ яшамады. Оьзюне 26 йыл болагъанда оьлдю. Гьар гезик ол эсиме тюшген сайын мени юрегим къысыла. Бугюн Магьаммат Къурбанов кёп аз адамланы эсиндедир. Ону къысгъа, тек бай ва къужурлу къысматы болду. Башлап къарагъанда, ону къысгъа оьмюрюнде тамаша болма чакъы айтардай зат да ёкъ. Тек ону яшавунда о девюрдеги яш наслугъа хас яхшы талпынывлар, сыйлы негетлер, уллу умутлар бар эди.

Магьаммат Къурбанов 1916-нчы йыл Темирханшура округну Тёбенкъазаныш юртунда тувгъан. Ол гиччилей адабиятны сюе болгъан, спорт булан гьаваслангъан. Яшлайын чебер иш гёреген жаваплы, аслу ролланы да тапшурагъан болдулар. Ол оьзю де оьзюне профессионал англавун ва билимин артдырмакъ учун кёп ишлей эди.

Шаир драматург, актёр Шагьмардан Абдуллаев оьзюню «Елавчулар» деген китабында булай яза: «Магьаммат Къурбанов тувмадан пагьмулу артист эди. Ол къайсы коллективде де тез гьаллаша эди».

Къумукъ тилни ва адабиятны яхшы билегени огъар Молла Насрутдинни гьакъындагъы халкъ хабарланы кюрчюсюнде оьтесиз къужурлу комедияны язмагъа имканлыкъ берген.

1941-нчи йылны январында къумукъ театрны сагьнасында салынгъан шо пьесаны премьерасын къаравчулар уллу къуванчлыкъ булан къабул этди. Шондан берли «Молла Насрутдин» къумукъ ва оьзге театрланы сагьна-

Давда жан берген

къуллукъ этеген асгер бёлюкню командованиесинден ону ата-анасына гелген разилик кагъызда булай язылгъан: «Гьюрметли Агьмат Магьамматович ва Жаврият Магьамматовна! Бизин асгер бёлюкню алдынлы солдатларыны арасында, боевой ва политика гьазирликни отличниги, «СССР-ни пачалыкъ дазуларын инамлы кюйде якъларбыз» деген сиптени тюбюнде юрюлеген ярышны ортакъчысы сизин уланыгъыз Тенгболат Османов да бар. Ол политика билимлени тындырыкълы кюйде уьйрене,

бёлюкню командованиеси шулай асил къылыкълы уланны ва Ватанны герти якълавчусун тарбиялагъаныгъыз саялы сизге разилик билдире, савлукъ ва насип ёрай».

Эрпели орта школада охуйгъанда Тенгболат Османов яхшы билими ва тарбиясы учун учителлени разилигин де къазана эди. Биз, школаны учителлери де, Тенгболатны ата-анасыны сююнчюне ортакъчы болабыз.

В. ВАЛИЕВ,
Буйнакск район, Эрпели юрт.

Чонтавул юрт школаны битдиргенден сонг, Ибайдулла Совет Армияны сыдраларына чакъырыла. Башлап ол Туркменияны Кушка шагьарында къуллукъ эте. Шондан язгъан кагъызларыны бирисинде булай сёзлер бар: «Аявлу атам, анам, агъаларым, къызардашларым! Мен бек яхшыман. Бугюнлерде Кушкада учебкадабыз. 12-нчи июлда военный присяга къабул этдик. Мен мотострелковый полкда къуллукъ этемен. Мен ва мени ёлдашларым БМП машинни гьайдама уьй-

1981-нчи йыл).

Ол уьюне кёп аз яза болгъан. Ону кагъызларын охугъан адам оьзюн танымаса да, намуслу-ягълы улан болгъан экенни англажакъ.

Узакъ къалмай ата-анасы ва дос-къардашы ол Афгъанистанда къуллукъ этегенни биле.

Ибайдулла оьзю къуллукъ этеген мотострелковый полк булан кёп дав операцияларда ортакъчылыкъ этген. Йыл ярым къуллукъ этип бите турагъанда, сентябрь айны орталары ону яшавуну ахы-

да гючлю коюшув юрютген. 1986-нчы йыл сентябрь айны 11-нде Ибайдулла къуллукъ этеген асгер бёлюк къыйынлы гьалгъа тюше. Шо давда Ибайдулла ва ону гюржюлю ёлдашы БМП-ны ичинде яллап оьле.

— Бизге шолай билдирдилер, — дей авур кюстюнюп Ибайдулланы агъасы Сапиюлла. Ибайдулланы табуту самолёт булан Дагъыстангъа йибериле. 19-нчу сентябрде Абакарны ва Тотуханымны абзарына къайгъы гире. Экинчи гюн Ибайдулланы

гъан. Бугюн оланы арасында Ибайдулла ёкъ.

— Инибиз сёзге къызгъанч, амма этеген ишин мекенли этип болагъан яш эди, — дей Сапиюлла.

Къызыл Юлдуз орден булан савгъатлангъан къумукъ улан Ибайдулла Гьимматовну аты ата юртуну бир орамына къоюлгъан. Юрт школаны абзарында ону бюсту салынгъан. Охувчу яшлар ону гьакъында маълуматлар, суратлар жыя, эсделигин сакълай.

И. ГЬАЖИЕВ.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Совет солдатланы Чехословакиядан чыгъарыв давам этиле. Совет-чехословакия сёйлешивлерине гёре, совет асгерлерин ЧССР-ден чыгъарыв уьчге бёлюнюп юрюлежек ва гелеген йылны орталарына тамамланажакъ.

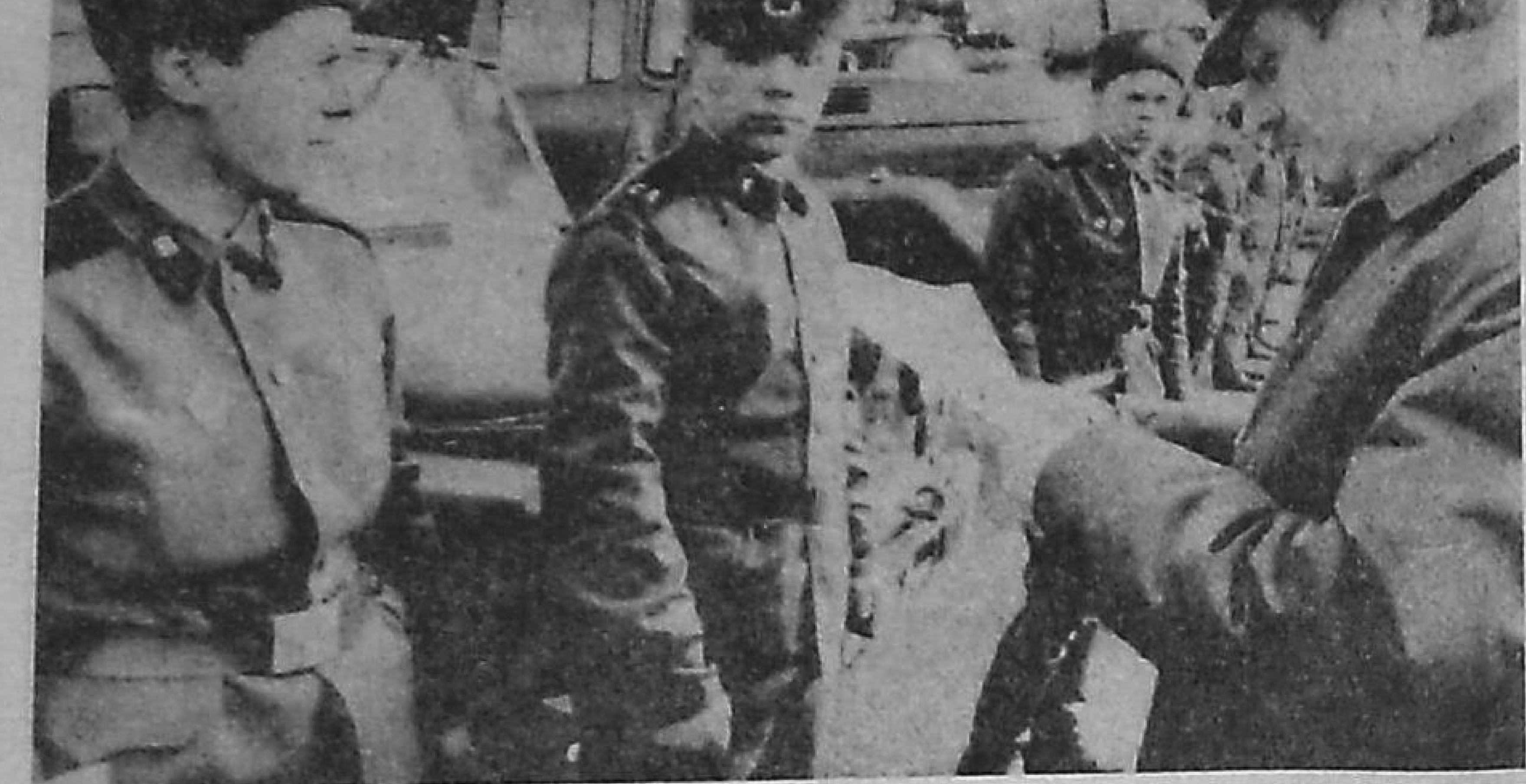

СУРАТДА: Совет Армияны военный къуллукъчуларыны колоннасы Чехословакияны дазу пунктунда.

ТАСС-ны суратларындан.

Давда жан берген драматург

Уллу Ватан давну биринчи гюнлеринден башлап, къолуна савут тутуп дав этгенлени арасында кёп санавдагъы язывчулар да болгъан. Дагъыстандан давгъа гетген 143 минг адамны 35-си шаирлер ва язывчулар. Оланы да 12-си Ватан учун жанларын къурбан этген.

Бугюн биз, оьзлени аямай оьлюп гетген Эффенди Капиев, Алим-Паша Салаватов, Багьавутдин Митаров, Ражап Динмагьаммаев, Мусайиб Стальский, Мухтар Абакаров, Манувах Дадашев, Мемей Эфендиев, Багъатыр Магьамматов, Агъалар Гьажиев, Балакъардаш Солтанов, Камиль Абакаров, Магьаммат Къурбанов йимик игитлени атларын уллу гьюрмет булан эсгеребиз.

Мен шоланы арасындан Дагъыстанны макътавлу уланы, актёр ва драматург Магьаммат Къурбановну гьакъында

Бугюн Магьаммат Къурбанов кёп аз адамланы эсиндедир. Ону къысгъа, тек бай ва къужурлу къысматы болду. Башлап къарагъанда, ону къысгъа оьмюрюнде тамаша болма чакъы айтардай зат да ёкъ. Тек ону яшавунда о девюрдеги яш наслугъа хас яхшы талпынывлар, сыйлы негетлер, уллу умутлар бар эди.

Магьаммат Къурбанов 1916-нчы йыл Темирханшура округну Тёбенкъазаныш юртунда тувгъан. Ол гиччилей адабиятны сюе болгъан, спорт булан гьаваслангъан. Яшлайын чебер иш гёреген коллективлени спектакллеринде актив кюйде ортакъчылыкъ этме башлагъан.

Тёбенкъазанышгъа Къумукъ театрны артистлери гелеген гезиклерде Магьаммат оланы бир спектаклин де къутгъармагъан. Инче саниятгъа сюювю ону театргъа ишлеме тюшмегине де себеп болду. Башлапгъы заманларда огъар гиччи ролланы болмаса бермей эдилер. Сонг ону пагьмусун ва англавун эс этгенде

Шаир, драматург, актёр Шагьмардан Абдуллаев оьзюню «Елавчулар» деген китабында булай яза: «Магьаммат Къурбанов тувмадан пагьмулу артист эди. Ол къайсы коллективде де тез гьаллаша эди».

Къумукъ тилни ва адабиятны яхшы билегени огъар Молла Насрутдинни гьакъындагъы халкъ хабарланы кюрчюсюнде оьтесиз къужурлу комедияны язмагъа имканлыкъ берген.

1941-нчи йылны январында къумукъ театрны сагьнасында салынгъан шо пьесаны премьерасын къаравчулар уллу къуванчлыкъ булан къабул этди. Шондан берли «Молла Насрутдин» къумукъ ва оьзге театрланы сагьнасындан таймай.

Уллу Ватан дав башлангъанда ол, оьзюню кёп сюеген ишин де къоюп, фронтгъа гете. Магьамматны оьзюню къызардашына давдан язгъан бир кагъызында булай сёзлер бар! «Душман эпсиз рагьмусуз. Бизин юреклерибиз де оьжетликге толгъан, тек биз душманны алдында бюдюремейбиз».

Пагьмулу къумукъ актёр ва драматург Магьаммат Къурбанов 1942-нчи йылда оьзюню яш жанын игит кюйде къурбан этген.

А. АБАКАРОВ.

Солдат ватанына къуллукъ эте

Къашкъаралып гелеген вакъти. Прапорщик Н. Кривенко сагьатына къарап:

— Ишни битдиригиз! — деп буйрукъ берди.

Кабель гьызны ярашдырып турагъан связистлер, иш алатларын жыя туруп, траншеядан чыкъдылар.

— Рядовой Магьамматов! — деп, прапорщик бийик, мазаллы уланга бакъды. — Чай булангъы термосну алып гел!

Адатланып къалгъан кюйде, асгер бёлюк ерлешген ерге къайтгъынча солдатлар, къайнар чай ичип, исинелер. Къалгъан чайны къайтарып алып бармакъны не маънасы бар.

Мукайыл Магьамматов тюбюне солдатланы увакъ-тюеги ва термос салынгъан акъ акациягъа багъып тербенди. Шо заман ювукъдагъы темир ёлдан тепловозну бёлюнюпбёлюнюп берилеген гудоклары эшитилди. Мукайыл бурлугъуп темир ёлгъа къарагъандокъ не болгъанны англады.

Орта чагъындагъы къатын, ёлну къысгъартаман деп буса ярай, юз абатлар арекдеги переездге де къарамай, рельслерден оьтмеге айлана. Къатын янгыз да тюгюл. Ол гиччи яш булангъы колясканы теберип бара. Етишип гелеген тепловозну гёрген къатын тез ёлдан чыкъма герекни англаса да, темир коляска ачувгъа йимик, рельслени арасына къысдырылып къалгъан. Майгъа батгъан чакъада аякълары да тутмай сыргъалай. Къоркъув да, къаркъарасын къысып, адашдырып къойгъан. Балагь къопма бир нече мюгьлет къалып тура.

Гёз юмуп-гёз ачгъынча Мукайыл, оланы ягъына етишип, бир къолу булан колясканы тарта, бириси къолу булан адагъан къатынны сюйреп, тикден тюпге дёгерей.

Шо мюгьлетде сигнал бере туруп Москва-Ташкент деген пассажир поезд де оьте. Ону ели Мукайылны башындагъы панамасын учурду, аякъ тюбюндеги ерни къартыллатды.

Рельслерде бир затлар болуп турагъанны эс этген объездчик де, переездден таба чабып, тез етишип геле ва солувун басып да битгинче, Мукайылны къысып къолун алып къучакълай. Сонг:

— Къайсы якъдансан, игит? — деп сорай.

— Дагъыстанданман, атам, — деп саламат жавап бере солдат да, курткасындагъы чангны къагъа туруп.

Шо гюнню ахшамында асгер бёлюкню командири, подполковник К. Сокольский Совет Армияны отличниги М. Магьамматовгъа баракалла билдирди.

Мукайыл Магьамматов асгерге чакъырылгъынча Маметкъаладагъы орта школаны битдирип, Н. Алиевни атындагъы совхозда ишлеген.

А. ТУРГАННИК,
майор, Къызыл байракълы Туркестан военный округ.

Хамаматюртдан хабарлар

Хамаматюрт Бабаюрт районну лап да арекде ерлешген юртларындан бири санала. Шолай демек бу юрт къаравсуз къалгъанлыкъ, ерли «Хамаматюрт» совхозну ёлбашчылары, депутатлар юртну гёзеллигин болдурувгъа осал тергев бакъдырагъанлыкъ болмай.

— Оьтген йыл, — деп хабарлай «Хамаматюрт» совхозну директору Надирбек Алипханов, — юртну орамыны 1,6 чакъырымына асфальт тутулду. Эсгерилген ишлени кютмек учун хозяйство 160 минг манат харжлады. Бу йыл юртну орамларына асфальт салыв узатылажакъ...

Бу ерде шулай бир затны эсгерип къояйыкъ. Белгили болгъаны йимик, асфальт этив багъа олтурагъандан къайры да, четим иш санала. Тек Бабаюртдагъы ёл ишлейген ПМК-ны коллективи шо ишни бажарывлу кюйде кюте. Ону учун совхоз эсгерилген колоннаны коллективи булан 360 минг манатны къадарында ишлени кютмек учун дыгъар байлагъан.

* * *

Авур ишлени кютювде техниканы ролю уллу. Амма оланы къоллавну асувлулугъун артдырмакъ учун техниканы тийишли талаплагъа гёре сакълама тюше. Шо гёзден къарагъанда, «Хамаматюрт» совхозда бары да ишлер тийишли даражада деп айтма бажарылмай. Совхозну ёлбашчылары шо кемчиликни алдын алма ва механизаторлагъа ремонт ишлени оьтгеривде тийишли болагъан онгайлыкъланы болдурма токъташгъан. Шо муратда совхозну къурувчулары башында прораб А. Абдуллаев булан юрт хозяйство техника учун гётермелер ишлей.

Механизаторланы гьакъында лакъыр чыкъгъанда, шулай бирдагъы бир затгъа охувчуну тергевюн бакъдырма тюше. Айтагъанлыкъ, хозяйствону шофёрлары ва механизаторлары загьматын янгы къайдада къуруп чалыша. Къысгъа вакътини ичинде иш чыгъарыв артгъаны булан янаша, адамланы алапалары да оьсген, техниканы ремонтда токътайгъан болжаллары къысгъартылгъан.

* * *

Уьлкени, республиканы алдынлы сют комплекслеринде бары да авур ишлер енгиллешгени белгили. Къуллукълары толу кюйде машинлешдирилген комплекслерде сют быргъылардан таба гьавузларда топланагъанлыкъ акъ къатыкъны сан янын яхшылашдырывгъа туврадан-тувра таъсир этегенден къайры да, савунчуланы ишин енгиллешдиривге болушлукъ эте.

Шо ёрукъда загьматын къургъан хозяйстволар Бабаюрт районда да бар. «Хамаматюрт» совхозда ювукъ вакътини ичинде шолай хозяйстволардан бири болажакъ. Демек, хозяйствону къурувчулары оьзлени гючлери булан комплексде сютню быргъылар булан оьтгерме имканлыкъ береген ясандырывланы къурашдырывгъа гиришежек. Ишлени бу йылны ичинде битдирме гёз алгъа тутулгъан.

Хамаматюртлу гьайванчылар бу йыл пачалыкъгъа 1500 тоннадан да къолай сют тапшурма токъташгъан. Комплекс проект гючюне чыгъарылгъанда, онда сют болдурув 2000 тоннагъа етишежек.

Д. ЖАВАТХАНОВ.

Хошгелдинг, Навруз байрам!

Къумукъ тизню тарихине Къоркъмаскъала бир янгы агьвалат булан байлавлу болуп гирмек бар. Мунда Къумукъ халкъ гьаракатыны сиптечилиги булан халкъны эсинден тая барагъан Навруз байрамгъа багъышлангъан уллу жыйын оьтгерилди.

Къоркъмаскъаланы ортасындагъы майданда Навруз байрамгъа багъышлангъан шатлыкъларда ортакъчылыкъ этмеге ювукъдагъы ва йыракъдагъы къумукъ юртлардан къонакълар гелген.

Жыйында филология илмуланы доктору Абдулгьаким Гьажиев булай айтды:

— «Навруз» деген сёз фарсча янгы гюн, янгы йыл демек бола. Эки минг йыллар алдын Иранда къыш да, яз да айрылгъан гюн байрам этип белгиленген. Бизге де шо байрам бизин халкъ бусурманлыкъны къабул этгенде гелген. Тек олай демек биз Навруз байрамны бар къюн де олардан алып къойгъан демек тюгюл. Бизин халкъны да шогъар ошашлы адатлары, мердешлери болгъан.

Алдын шо гюн яшлар, жагьиллер къолларында «шатман» таякълары да булан абзардан абзаргъа, уьйден уьйге берекет, насип, моллукъ ёрап, сарын-йыр айтып юрюй болгъанлар. Уьй есилери де олагъа тюрлю-тюрлю емишлер, йымырткъа ва оьзге ашлар бере болгъан. Навруз гюнню оьтгеривде бирбир юртлагъа хас оьзтёречеликлер де бар. Масала, Тёбенкъазанышда «шатман» таякъгъа агъачдан этилген жымчыкъны сураты илине болгъан. Навруз къыдыргъан адам уьй еси ушатмайгъан савгъат берсе, йип булан тартып, жымчыкъны башын тёбен тюшюре, ушатгъанын берсе, оьрге гётере болгъан. Навруз байрам ахшам «къышны къуйругъун тиркитип», —алданокъ шо гюнге гьазир этилген къарачгъыны яллатып бите.

Навруз гьар миллетни оьзтёречелигин, эдеп-къылыкъны, рагьмуну, бары да бусурман миллетлени байрамы болгъан сонг, халкъланы дослугъун да беклешдиреген байрам.

Къоркъмаскъаланы къадиси Аселдер Гёзелханов, язывчу Ибрагьим Хамав Ибрагьимов оьзлер яшлыгъын да Навруз къыдыргъан кюйлени хабарлады. А. Гёзелханов навруз гюнюнде яшлар йырлайгъан сарынланы тёгерек этип де охуду.

Навруз къутлай юрюйбюз,
Бугюнню байрам этип.
Шюкюр болсун худайгъа,
Шатландыкъ язгъа етип.
Гьаза Навруз гюню мубарак.

Къыш гетди, язбаш гелди,
Яшнасын яшыл япыракълар.
Авур тонлар чечилсин,
Гийилсин яз опуракълар.
Гьаза Навруз гюню мубарак.

Ачылсын гюл-чечеклер,
Яшнасын яшыл отлар,
Парахатлыкъгъа чыкъсын,
Дослар, къурдашлар, ятлар.
Гьаза Навруз гюню мубарак.

Гёрюнюп тургъаны йимик, бу байрамны дин булан бир байлаву да болмагъан.

Биз яшавдагъы терс гьаллагъа, илыкъ агьвалатлагъа девюрню, айры-айры гьакимлени айыплап уьйрен генбиз. Кёбюсю гезиклер, заманында шо кемчиликлеге гёз юмгъаныбызгъа, оьзюбюзню гьайсызлыгъыбызгъа, айсенилигибизге мюкюрлюк этме тавакаллыгъыбыз етишмей къала.

Муна гьали де Навруз байрам унутула баргъангъа суждa этивню, токътатылып тургъан девюрню политикасын тюнагьлы гёрегенлер ёлугъа. Озокъда, о девюрлерде халкъ байрамларын оьтгерме бираз четим болгъандыр, эркинлик де, шартлар, имканлыкълар да етишмегендир. Тек халкъ байрамларын оьрден таба буйрукъ булан гюч этип тайдыра эди деп, бирев де мисал гелтирип болмас деп, эсиме геле.

Навруз йимик, халкъ байрамланы, оьзге адатларыбызны абуру тайып барагъанны себебин бираз теренден излеме герек.

Бугюн де биз шо сыйлы мердешлени нечакъы сюйсек де, алдагъы кюйнде къайтарып яшавгъа гийирме болмажакъбыз. Яшав алгъа юрюй, янгы девюр булан янгы англавлар, янгы байрамлар геле. Олай демек, эсгини, аталаны сыйлы адатларын унутма герек демек тюгюл.

Биз оьзден мердешлерибизни, адатларыбызны эсде сакълап, олагъа заманга къыйышывлу ренк берип, янгыртма герекбиз. Шо гьакъда жыйынны юрютювчю Салав Алиев ва чыгъып сёйлеген бир нече оьзге ёлдашлар эсгерди.

Англиядан Дагъыстанда Навруз байрам оьтгерилеген кюйню ахтармагъа гелген профессор Роберт Ченснер, жыйылгъанланы Навруз байрам булан къутлай туруп: «Халкъны эсги адатлары, байрамлары [illegible]

лыв, ону милли англаву артыв сизин уьлкени демократиялашыву булан байлавлу. Халкъ оьзюню милли культурасын унутмагъанлыкъ мени де къувандыра», — деди.

Шатлыкъ жыйында Дагъыстан педагогика институтну дарс беривчюсю Имперьят Халипаева, эндирейли яш шаир Гебек Къонакъбиев, ЧИАССР-ден гелген Залимхан Арслангереев, КПСС-ни Буйнакск райкомуну биринчи секретары Хизри Шихсаитов ёлдашлар чыгъып сёйледилер. Шаир А. Акъаев, язывчу З. Атаева янгы шиърулары охуду.

Эрпелили тамазаланы «Мадигин» деген хору, М-З. Багьавутдиновну, «Айнанай», «Эсги йыр», «Ат миндим айман тюзге» деген ва оьзге йырлар айлананы янгыртгъанда, ортагъа биййивчюлер де чыкъды.

Кисе тептерме байрамны барышы гьакъда языылар этип турагъанда, орта яшагъан бирев, мени билегимден тартып: «Шо гьакъда газетге язма сюе бусанг, мени сёзлеримни де къош: шулай байрамлар яшлар учун да, къартлар учун да бек пайдалы. Булай затланы гёрген заманыбызны да унутгъанбыз», —деди. Ону сёзюн башгъа бирев: «Бары арыгъаныбыз тайды», — деп узатды.

Халкъ жыйынны лап ушатгъан ери Къумукъ театрны артистлерини чыгъышлары болду. Къумукъ къаравчулагъа аты белгили М. Акъмурзаев, Н. Макъсудов, Б. Магьамматов, З. Атагишиева бу гезик де адамланы тойгъунча разилигин къазанды. Къумукъ сагьнада янгы аламат — сатира-масхара монологлар айтагъан М. Алиевни чыгъышлары буса къаравчуланы лап да кёп харс урувларын къазанды десек, ялгъан болмас.

Жыйынны атындан Азербайжанда ва бир-бир оьзге союз республикаларда йимик, Дагъыстанда да 21-нчи мартны ишлемейген гюн деп токътатдырмакъ ва гьар йыл газетлерден, журналлардан, телевидениеден, радиодан шу байрамны генг кюйде пропаганда этмекни ДАССР-ни Министрлер Советине тилемек деген къарарны бары да халкъ якълады.

Энниден сонг шу байрамны гьар юртда, районда, шагьарда этме герек деген пикругъа да къаршы чыкъгъан адам болмады.

ДОСЛУКЪНУ ДАЗУСУ ЁКЪ

«Дагсельстройэлектросеть» трестни Буйнакскидеги 96 номерли машинлешдирилген коллоннасыны къурувчуларын Дагъыстанны кёбюсю районларында гёрмеге бола. Олар юртланы арасын бёлмеген гьалда электрик гюч булан таъмин этмек учун багъаналар сала, ток теллер тарта.

Колоннада дёрт бригада бар. Шоланы арасында оьзюне къазанышлы улан Мурза Надирбеков ёлбашчылыкъ этеген бригада айрокъда яхшы натижалагъа етише. Мурзаны бригадасында загьмат тёгеген Абакар Гьажимурзаев. Гьажихалат Надирбеков, Салавутдин Гьажихалатов, Магьаммат Солтанбеков ва оьзгелери оьзлени касбусуна бек яхшы тюшюнген, сынавлу уланлар. Олар, къыш демей, яз демей, къарны, янгурну, гюнню тюбюнде, дув агъагъан тав оьзенлени бойлай, къаялы тавлардан оьрлене туруп, бек четим гьаллларда янгы багъаналар орната, олагъа ток юрюйген теллер тарта. Бригада къабул этген борчларын артыкълыгъы булан толтурмай къойгъан айы, йылы болмагъан демеге ярай.

Мен оьзю булан хабарлайгъан Салавутдин Гьажихалатов Мурзаны бригадасында загьмат тёгегенли 20 йыллардан да къолай бола. Ону молдан гелген къаркъарасы, къабаргъан мазаллы къоллары ол къайсы къыйынлы ишни де белин сындырып кютеген улан экенине яхшы шагьатлыкъ эте.

къуват болмаса болмай. Тел багъаналаны гётермек сиз языв этеген къаламны гётермек тюгюл, — дей, Салавутдин масхара этип.

Озокъда, озокъда тюгюл. Тавну тик бетинде де эретуруп яда сюем чакъы ярягъада да токътап, 9—10 метр узунлугъу булашгъы агъач, темир багъаналаны чоюндай къатты тавну тёшюне къадамакъ тынч иш тюгюлю англашыла.

Бригаданы бир нече членлери, гьали - гьалилерде, Совет Союзну ва Кубаны арасында байлангъан дыгъаргъа гёре, Куба республикада бир йыл загьмат тёгюп къайтгъан. Кубада загьмат тёгюп оьтгерген йылыны гьакъында Салавутдин мени булан бек иштагьлы кюйде хабарлай.

— Кубагъа бармагъа деп къурулгъан бригадада совет ишчилерден 10 адам бар эди. Шоланы арасында Дагъыстандан, тёбенкъазанышлы, бизин бригадирибиз Мурза Надирбеков, Абакар Гьажимурзаев ва мен де бар эдик. Къалгъанларыбыз москвалы рус уланлар эди.

Москвадан Кубаны тахшагьары Гаванагъа биз ёлгъа 1988-нчи йылны август айында чыкъдыкъ. Биз минген самолёт токътавсуз сегиз сагьат учгъан сонг, Кубаны топурагъы гёрюндю. Ону тахшагьары Гавана бизин бек исси гюн булан къаршылады. Сонг бизин биз ишлежек тахшагьардан 800 чакъырым ариде ерлешген Гранма деген вилаятны тахшагьары Санто-Домингогъа алып гелдилер.

Гранма вилаят Санто-Доминго деген тав бойда ерлешген бек гёзел ер. О тавлар бийик тюгюл. Амма ондагъы дув оьсген къыраман агъачлыкълар, чалт агъагъан сююк сувлу кёп къадардагъы тав оьзенлер къарагъан адамны сукъланывун гелтирмей болмай. Оьзюню революциячы гьаракатын Кубаны ёлбашчысы Фидель Кастро бу тавлардан башлагъан.

Кубада революциядан сонг халкъны яшавун яхшылашдырмакъ учун уллу программа къабул этилген. Шо программаны яшавгъа чыгъарывда бизин Совет гьукумат кубалы досларына гьакъ юрекден аслам кёмек эте. Оьзюнде дагъыстанлы уланлар да ортакъчылыкъ этеген Совет Союздан баргъан электриклени бригадасы Кубаны четим тав бойларында 65 чакъырымдан да къолай мезгилге багъаналар орнатгъан ва олагъа ток теллер тартгъан.

— Гертилей де, — деп узата Салавутдин, — дослукъну дазусу болмай экен. Айтагъаным, бизин бригада булан бирге бир нече кубалылар да ишлей эди. Кубагъа гелип, арадан 10 — 15 гюнлер де гетмегендир, биз шо кубалы уланлагъа, таржумачыбыз Роберкисни де авара эте турмай, бир-биревге англатма сюеген бары да затыбызны англатмагъа бола эдик.

Кубада бек исси, оьзгелер булан чалт гьаллашмагъа болагъан бек яхшы адамлар яшай. Бизин булан ишлейген гаваналы Пивге 70 йыллардан къолай бола эди. Ол электрик гьисапда савлай Кубагъа аты белгили адам. Элли йыллар бола дей эди ол электрик ток юрюйген трассада загьмат тёгегенли. Пивге биз ону атыны артына, дагъыстанча, агъав» деп де къоша эдик. Сонггъа таба шо къумукъ сёзню къошуп оьзгелер де, гьатта кубалылар да айтагъан болуп къалгъан эди.

Таржумачыбыз Роберкисни къатыны Украинада тувгъан рус къатын эди. Оьзюню эри Роберкис булан ол Москвада охуйгъан йылларында таныш болгъан. Оланы уьч йыллыкъ къызы Катя буса бизин бригадабызны эркеси эди.

СССР-ни Энергетика министерлигини «Сельэлектросетьстрой» бирлешивюню къурулуш бригадасы Кубада болувуну вакътисинде кютген ишлени гьакъындагъы протоколда совет ишчилени загьматына оьр къыймат бе-[illegible]

лыкъ объектлеге, врачлар яшайгъан уьйлеге шавла береген электрик лампочкалар тартылгъан. Антон-Сянгэ, Мель деген кооперативлеге электрик ярыкъ гелген.

Гранмада чыгъарылагъан «Богемия» деген журналда совет ишчилени гьакъында уллу макъала печать этилген. Шо макъалада совет къурувчуланы бек гьаракат этип чалышагъаны ва намуслу кюйде загьмат тёгегени гьакъда айтыла.

— Совет къурувчуланы къайратлы загьматыны натижасында Санто-Доминго шагьарда неоновый лампалар шавла бере, телефон байлавлукъ яратылгъан, телевизионный программалагъа къарамагъа имканлыкъ тувулунгъан, гьар уьйде холодильниклер ишлей. Электрик гюч бизин тавланы юзюн алышдыра, — деп язылгъан журналда. — Тав арада Совет Союздан гелген уланланы — дагъыстанлыланы ана тили чалына. Бизин тавлулар «Ярыкъ геле!» — деп сююне. Бригаданы ёлбашчысы Иван Петрович Листопадгъа 40 йыллар тюгюл болмай буса да, ол бек сынавлу, ишин бек бажарагъан улан. Дагъыстанлылар да ондан артда къалмайлар. Савлай бригада борчларын болжалдан алда тюгюл кютмей.

Шо вилаятны органы «Ла Демахагуа» деген газетде шонда загьмат тёгеген совет специалистлени Фидель Кастро къутлагъанлыкъны гьакъында айтыла ва оланы гьакъында бек исси кюйде яза. Макъалада айтылагъан кюйде, Кубаны Коммунист партиясыны ЦК-сыны секретары Хайме Громбет совет къурувчулар булан ёлукъгъан ва олагъа Фидель Кастрону гьакъ юрекден айтылгъан къутлав сёзлерин етишдирген. Секретарь эсгерген кюйде, бригаданы членлери пролетар интернационализмни, загьматчыланы юрек бирлигини уьлгюсюн гёрсетген.

Салавутдин Кубада ишлейген вакътисинде оьзюне берилген савгъатланы бирерлетип гёрсете. Оланы арасында Пачалыкъ Советни «Загьмат къочакълыгъы» деген, Куба Республикасыны химия, магъдан чыгъарыв промышленностуну, энергетиканы къуллукъчуларыны профсоюзларыны ЦК-сыны медаллары, «Монкаданы игитлери», «Нико Лопес» деген гьюрметлев белгилери, Кубаны профсоюзларыны Центральный советини «Гранманы алдынлысы» деген белгиси бар.

— Амма, — дей Салавутдин Гьажихалатов, — оьзю йыракъ, тек юрекге ювукъ [illegible]

...булан тартып, жымчыкъны башын тёбен тюшюре, ушатагъанын берсе, оьрге гётере болгъан. Навруз байрам ахшам «къышны къуйругъун чиркитип», —алданокъ шо гюнге гьазир этилген къаранчгъыны яллатып бите.

Навруз гьар миллетни оьзтёречелигин, эдеп-къылыкъны, рагьмуну, бары да бусурман миллетлени байрамы болгъан сонг, халкъланы дослугъун да беклешдиреген байрам.

Къоркъмаскъаланы къадиси Аселдер Гёзелханов, язывчу Ибрагьим Хамав Ибрагьимов оьзлер яшлыгъында Навруз къыдыргъан кюйлени хабарлады. А. Гёзелханов навруз гюнюнде яшлар йырлайгъан сарынланы тёнгюрев этип де охуду.

...булан янгы англавлар, янгы байрамлар геле. Олай демек, эсгини, аталаны сыйлы адатларын унутма герек демек тюгюл.

Биз оьзден мердешлерибизни, адатларыбызны эсде сакълап, олагъа заманга къыйышывлу ренк берип, янгыртма герекбиз. Шо гьакъда жыйынны юрютювчю Салав Алиев ва чыгъып сёйлеген бир нече оьзге ёлдашлар эсгерди.

Англиядан Дагъыстанда Навруз байрам оьтгерилеген кюйню ахтармагъа гелген профессор Роберт Ченсинер, жыйылгъанланы Навруз байрам булан къутлай туруп: «Халкъны эсги адатлары, байрамлары янгырты-...лары буса къаравчуланы лап да кёп харс урувларын къазанды десек, ялгъан болмас.

Жыйынны атындан Азербайжанда ва бир-бир оьзге союз республикаларда йимик, Дагъыстанда да 21-нчи мартны ишлемейген гюн деп токъташдырмакъ ва гьар йыл газетлерден, журналлардан, телевидениеден, радиодан шу байрамны генг кюйде пропаганда этмекни ДАССР-ни Министрлер Советине тилемек деген къарарны бары да халкъ якълады.

Энниден сонг шу байрамны гьар юртда, районда, шагьарда этме герек деген пикругъа да къаршы чыкъгъан адам болмады.

Гь. РАШИТОВ.

де, дув агъагъан тав оьзенлени бойлай, къаялы тавлардан оьрлене туруп, бек четим гьалларда янгы багъаналар орната, олагъа ток юрюйген теллер тарта. Бригада къабул этген борчларын артыкълыгъы булан толтурмай къойгъан айы, йылы болмагъан демеге ярай.

Мен оьзю булан хабарлайгъан Салавутдин Гьажихалатов Мурзаны бригадасында загьмат тёгегенли 20 йыллардан да къолай бола. Ону молдан гелген къаркъарасы, къабаргъан мазаллы къоллары ол къайсы къыйынлы ишни де белин сындырып кютеген улан экенине яхшы шагьатлыкъ эте.

— Бизин ишде къаркъара

...дагъыстанча, «агъав» деп де къоша эдик. Сонггъа таба шо къумукъ сёзню къошуп оьзгелер де, гьатта кубалылар да айтагъан болуп къалгъан эди.

Таржумачыбыз Роберкисни къатыны Украинада тувгъан рус къатын эди. Оьзюню эри Роберкис булан ол Москвада охуйгъан йылларында таныш болгъан. Оланы уьч йыллыкъ къызы Катя буса бизин бригадабызны эркеси эди.

СССР-ни Энергетика министерлигини «Сельэлектросетьстрой» бирлешивюню къурулуш бригадасы Кубада болувуну вакътисинде кютген ишлени гьакъындагъы протоколда совет ишчилени загьматына оьр къыймат берилген. Бир йылны ичинде бригаданы членлери 65 чакъырымдан да къолай мезгилге ток багъаналар салып ва ток теллер тартып онгаргъан. Шону натижасында Наранга, Боко-Сальту, Полво-Нойву, Сантана-Денагуа, Хуана, Пинональ, Аболита шагьарлагъа, бир нече пача-

...пролетар интернационализмни, загьматчыланы юрек бирлигини уьлгюсюн гёрсетген.

Салавутдин Кубада ишлейген вакътисинде оьзюне берилген савгъатланы бирерлетип гёрсете. Оланы арасында Пачалыкъ Советни «Загьмат къоччакълыгъы» деген, Куба Республикасыны химия, маъдан чыгъарыв промышленностуну, энергетиканы къуллукъчуларыны профсоюзларыны ЦК-сыны медаллары, «Монкаданы игитлери», «Нико Лопес» деген гьюрметлев белгилери, Кубаны профсоюзларыны Центральный советини «Гранманы алдынлысы» деген белгиси бар.

— Амма, — дей Салавутдин Гьажихалатов, — оьзю йыракъ, тек юрекге ювукъ Кубада яшайгъан досларым бары мени учун лап да уллу савгъат.

Д. АЛКЪЫЛЫЧЕВ,
хас мухбирибиз.

Редактор
С. Н. ВАЛИЮЛЛАЕВ.

Акъ халатлыланы гьакъында

Сюйген етер муратгъа

Муратсыз, умутсуз яшама къыйын. Адам оьзюню яшавунда белгили бир мурат тутуп, шо муратгъа етишмек учун къаныгъывлу кюйде талпына. Шолай мурадына етишген адам яшавда насипли де бола, халкъгъа да пайда гелтире. Аминат Тетакъаева да яш чагъындан тутуп белгили бир муратгъа етишмек учун чалыша. Ол врач болмагъа токъташа.

«Авруйгъан адамны савлугъун беклешдирмек учун кёмеклешип, ону гёнгюн алмакъдан, сюондюрмекден уллу насип болармы! — дей бола болгъан ол оьзюню анасына школада охуйгъан чагъында — Мен де врач болажакъман».

«Аявлу балам, врач тынч касбу тюгюл. Гече демей, гюн демей, яйны яллавунда да, къышны сувугъунда да аврувлагъа чабып турма тюше, сени йимик мелте къаркъаралы, ажиз жанлы тиштайпаны иши тюгюл», — деп, анасы къаршылыкъ этме къараса да, Аминат енгилмей. Ол инамлы кюйде:

«Анам, муна сени шо ажиз жанлы къызынгны врач болуп гёрерсен», — деп билдире.

Муна шолай къаныгъывлу, таваккаллы къыз оьзю тутгъан муратгъа етишмек учун къаст этип чалыша. Ону бютюн ою, къасты шогъар бакъдырыла. Школада охуйгъан йылларында да ол врачны ишине кёп тергев бакъдыра, аврувлагъа кёмек этме сюе, оланы гёнгюн алмагъа, гьалын енгиллешдирмеге къарай. Тек яшавда бары да зат оьзлюгюнден тюзелип гетмей чи. Ону юз тюрлю дынкъы да, сыры да, оьрю де, энниши де бола. Аминатгъа да шолай айланч ёллардан оьтмеге тюше. Агьлюню гьалына гёре ол сегизинчи классны битдирген сонг школада охувун давам этмеге болмай. Институтну гьакъында ойлашма да кюй ёкъ. Муна шо саялы ол Магьачкъаладагъы медицина училищеге охумагъа тюше. Оьзюню мурадына етмек учун шо биринчи канзи экенни Аминат яхшы англай. Училищеде ол къаныгъывлу кюйде чалышмагъа башлай. Айрокъда медицина предметлеге кёп тергев бере. Гьар тюрлю больницаларда оьтгерилеген практика дарслар буса ону айрыча сюондюре. Ол аврувланы токъташдырывгъа, сав этивге байлавлу гьар тюрлю уакъътюеклеге ерли тергев бере. Шолай гьайлы кюйде янашыв огъар училищени уьстюнлю кюйде тамамламагъа имканлыкъ ярата. Ол 1968-нчи йыл диплом алып чыгъа.

Башлап Аминат Тетакъаева Магьачкъаладагъы эки номерли больницада медсестра болуп ишлей. Ялынлы яшлыкъ,ишге гьасиретлик биринчи гюнлеринден тутуп ону кёп сюеген касбусуна янашывун белгилей. Ол гечеси-гюню булан аврувланы янында турса да къайырмай. Врачлар белгилеген бары да дарманланы оьз заманында этмеге, аврувланы гьалын-гёнгюн билмеге, аврувлугъун алмагъа, къыйынтынчына табулмагъа чалыша. Шолай янашыв булан олаз заманны ичинде врачланы да, авруйгъанланы да арасын да абур къазанмагъа башлай.

Буса да ол училищеде алгъан билими етишмейгенлигин, таманлыкъ этмейгенлигин яхшы англай, аврувлагъа толу кюйде берилип, кёмеклешип болмайгъанына талчыгъа. Нечик алай да, охувун узатмагъа герек. Ол гьали де мурадына толу кюйде етишмеген. Ону мурады институтну битдирмек, мекенли, бажарывлу врач болуп чыкъмакъ. Тек... Ол Дагъыстан медицина институтгъа тюшмек учун бир нече керен талпына, тек бажарылмай, конкурсдан оьтмей. Шо вакъти Дагъыстан пачалыкъ университетде биохимия факультетге студентлер къабул этегени гьакъда газетде чыкъгъан билдирив Тетакъаеваны тергевюн тарта. Ол медицина масъалалагъа къыйышывлу шо факультетге охумагъа тюше. «Сюйген етер муратгъа» дегенлей, Аминат Тетакъаева университетни битдирип, оьр билимге ес бола. Охуп битген сонг дагъы да шагьардагъы эки номерли больницада старший медсестра болуп ишлей, республиканы центральный больницасында специализациялашдырывну курсларын битдирген сонг, врач-лаборант болуп чалыша. 1986-нчы йылдан берли буса «Талги» санаторийде лабораторияны заведующийи болуп ишлей. Биз Тетакъаева булан ёлугъуп лакъыр этегенде:

— Нечикдир, ишигиз кёпмю? — деп сорайбыз.

— Кёп чю кёп, — дей ол. — Буса да, аврувланы гьалына къарагъанда, ишни кёплюгю гёзге гёрюнмей. Болгъан чакъы аврувлагъа тез кёмек этмеге алгъасайсан.

Тюзю, ишни кёп экенлигине биз санаторийдеги гьал булан таныш болгъан сонг герти кюйде инандыкъ. Санаторий йыл сайын генглеше. Кюкюрт-водород къатыш сувлар кёмек этеген янгы-янгы аврувлар ахтарыла. Савлугъун беклешдирмек учун мунда гелегенлени санаву да йыл сайын арта. Гьали мунда бир вакътиде къыш айларда 286 адамны, яз айларда буса 386 адамны къабул этмеге имканлыкълар бар. Гьасили, йылда мунда 4 мингден де артыкъ адам савлугъун беклешдире. Озокъда, эки адам ишлейген лабораториягъа шончакъы адамны къуллугъун кютмек тынч масъала тюгюл. Сонг да, оьзге тюрлю четимликлер де къаршылаша.

— Санаторийге путёвка тюшсе, адамлар бары да затны унутуп, гьазиринде ёлгъа чыкъмакъны гьайын этелер, — дей Аминат Тетакъаева, шолай четимликлени гьакъында хабарлай туруп. — Оьзлени не авруву барны, нечик дарманлар этме герекни ойлашмай. «Санаторий» десе, бары да аврувланы сав этегенде йимик ойлашалар. Гьатта анализлерин де алгъасавлу кюйде, гёземелликге этдирип, аврувун токъташдырмай гелегенлер де бола. Муна шо саялы да биз санаторийге гелген биринчи гюнюнден тутуп тийишли анализлени этмекни, аврувну мекенли кюйде токъташдырмакъны гьайын этебиз. Ёгъесе, аврувну сав этивню башламагъа бажарылмай.

— Демек, санаторийде аслу иш сизин лабараториядан таба башлана.

— Озокъда, бары да затны башы адамны аврувун тийишли кюйде токъташдырмакъда. Шолай болмай туруп, дарманлардан бир пайда да ёкълугъу ачыкъ. Муна шо саялы да биз этилинеген анализлеге уллу жаваплылыкъны англап янашабыз.

— Аврувланы тюз токъташдырмайгъан гезиклер боламы?

— Биз бир заманда да санаторийге гелген адамланы башлап токъташдырылгъан аврувуна инанып къоймайбыз. Шолай этсек, уллу янгылыш болур эди. Ерлерде токъташдырылып гелген аврувлар тюз чыкъмай къалагъан гезиклер къаршылаша. Муна ювукъда Къарабудагъгентден шекер авруву бар деп Набиюлла деген адам гелген эди. Башлапгъы анализлер шекликни тувдурду. Тындырыкълы кюйде оьтгерилген анализлер буса ону бюйреклеринде оьзге авруву бар экенлигин гёрсетди. Биз токъташдыргъан аврувгъа гёре этилген дарманлардан сонг ол сав болуп къайтды. Шолай гезиклер кёп бола. Шо саялы да толу анализлерден чыкъмай, аврувун мекенли кюйде токъташдырмай туруп, дарманлар этмекни маънасы ёкъ.

Аминат Тетакъаева оьзюню билимлерин даим артдырывгъа да яхшы тергев бере. Ол Москвада, Кисловодскиде курсларда болгъан, касбусун камиллешдирген. Даим институтну биология факультетини сынавлу дарс беривчюлери, профессорлары булан аралыкъ юрюте. Шолайлыкъда, ол оьзю де сынавлу специалистге айлангъан. Гьали ол яш врачлагъа, медицина сестралагъа оьзюню сынавун уьйрете. Лабораторияда насигьатчы гьисапда Аминат кёп санавда медицина сестраланы уьйретген, оланы кёбюсю гьали оьзбашына чалыша. Бугюнлерде мунда ишлейген медсестра Арапат Завзалиева оьзюню учители гьисапда Тетакъаевагъа гьакъ юрекден баракалла билдире.

— Арапатдан бажарывлу специалист болажакъ, — дей Аминат да. — Гьаракатчы къыз. Не затны айтсанг да, гьазир англай, заманында эте. Барындан да яхшысы, касбусун кёп сюе, аврувлагъа жаны-къаны булан, илиякълы янаша.

Муна шолай, Аминат Тетакъаева оьзюню жанлы гьаракаты, бажарывлулугъу, илиякълылыгъы булан аврувланы да, санаторийни коллективини де арасында яхшы абур къазанмагъа бажаргъан.

— Аминатны ишине биз сёз тапмагъа болмайбыз, — дей бизин булангъы лакъырында санаторийни баш врачыны заместители Магьаммат Хирамагьамматов. — Ол оьзюню ишин оьр даражада англай, ишге янашывда башгъалагъа уьлгю гёрсете. Чинкдеси — касбусун кёп сюе. Оьзю сюйген касбусуна адам гьакъ юрекден янаша чы.

Шо сёзлеге дагъы не къошасан. Аминат Тетакъаева оьзюню мурадына етишген, сюйген касбусуна инамлы кюйде ес болгъан.

А. МЕЖИТОВ.

ТВ

СОНГУГЮН, 31 МАРТ
I ПРОГРАММА

6.30 120 минут. 8.30 Объектив. 9.05 Мамам, папам ва мен. 9.35 «Яша, дюнья». 10.35 «Бурда Моден» таклиф эте... 11.10 Къыр жанланы цирки. 11.55 Уьстюнлюкню 45 йыллыгъына. «Оьлювню архиви» деген беш сериялы телевизионный чебер фильм. 1-нчи сериясы. (ГДР-ни телевидениеси). 13.25 Музыкалы майдан. Финалы. Экинчи берилиш. 14.35 «Этиклер гийген ит». Мульт-фильм. 14.55 Халкъ яратывчулугъуну «Энемжая» деген VIII Халкъара фестивалыны телевизионный программасы. Сенегалны телевидениесини фольклор программасы. 15.30 «Уьлкеге юзюн бакъдырып». Загьмат ва яшавлукъ масъалалагъа къарайгъан Пачалыкъ комитетни председатели В. И. Шербаков булан ёлугъув. 16.30 «Согъул, аргъан». 1-нчи бёлюгю. Вологда шагьардан берилиш. 17.45 Халкъара панорама. 18.30 «Согъул, аргъан», 2-нчи бёлюгю. Вологда шагьардан берилиш. 19.25 «Дюнья — бизин ортакъ уьюбюз» деген сурат конкурс. 19.30 Ф. Куперни бир атлы романына гёре салынгъан чебер фильм. М. Горькийни атындагъы киностудия. (Биринчилей гёрсетиле). 21.00 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 21.30 Телескоп. 21.50 Дайана Росс йырлай. (США). 23.10 Гюнню сеси. 23.35 «Гече орта болгъунча ва ондан сонг».

II ПРОГРАММА

8.00 Эртенги гимнастика. 8.15 «Тайганы еси». Чебер фильм. «Мосфильм». 9.35 Союз республикаланы кинопублицистикасы. «Не зат, нечик ва нечакъы?» деген телевизионный документли фильмни премьерасы. Туркменияны юрт хозяйство масъалалары гьакъында (Ашхабат). 9.55 «Эки капитан» Алты сериялы телевизионный чебер фильм. 6-нчы сериясы. 11.00 «Бирлик» деген гёрсетив канал. 14.30 «Совет Россия». Гёрсетив канал. 17.00 Г. Калау. «Этиклер гийген мишик». Немец театрны спектакли (Темиртав шагьар). 18.00 Рус тил. 18.30 Заман. Янгылыкъланы телевизионный къуллугъу. 19.00 Футбол. СССР-ни чемпионаты. «Днепр» — «Спартак». Днепропетровскиден берилиш. Перерывинде (19.45) — «Гечегиз яхшы болсун, гиччипавлар!» «Бизде буса». 20.50 Спорт гимнастика. Дюньяны кубогу В. И. Ленинни атындагъы Центральный стадионну спорт Къаласындан берилиш. 21.35 П. Джакометти. «Жинаятчыны уьягълюсю». А. Мравяны атындагъы Ленинград Пачалыкъ драма театрыны спектакли. 23.45 Волейбол. СССР-ни чемпионаты. Эргишилер. Финал.

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
367007, Магьачкъала, Комсомол проспекти, 61.

ТЕЛЕФОН НОМЕРЛЕРИ: редакторну заместителини — 7-24-96, жаваплы секретаргъа ва партия бёлюгюне — 7-28-76, юрт хозяйство бёлюгюне —7-23-72, кагъызлар ва информация бёлюгюне —7-28-85, культура ва промышленность бёлюклерине — 7-22-81, издательствогъа—7-51-92, бухгалтериягъа — 7-30-94.

Газета отпечатана офсетным способом в типографии издательства Дагестанского обкома КПСС. (Ж. Коркмасова проспект, 61).